STRIPSCHRIFT

IJSBRAND OOST
JEAN DULIEU

NUMMER 432 * €7,00

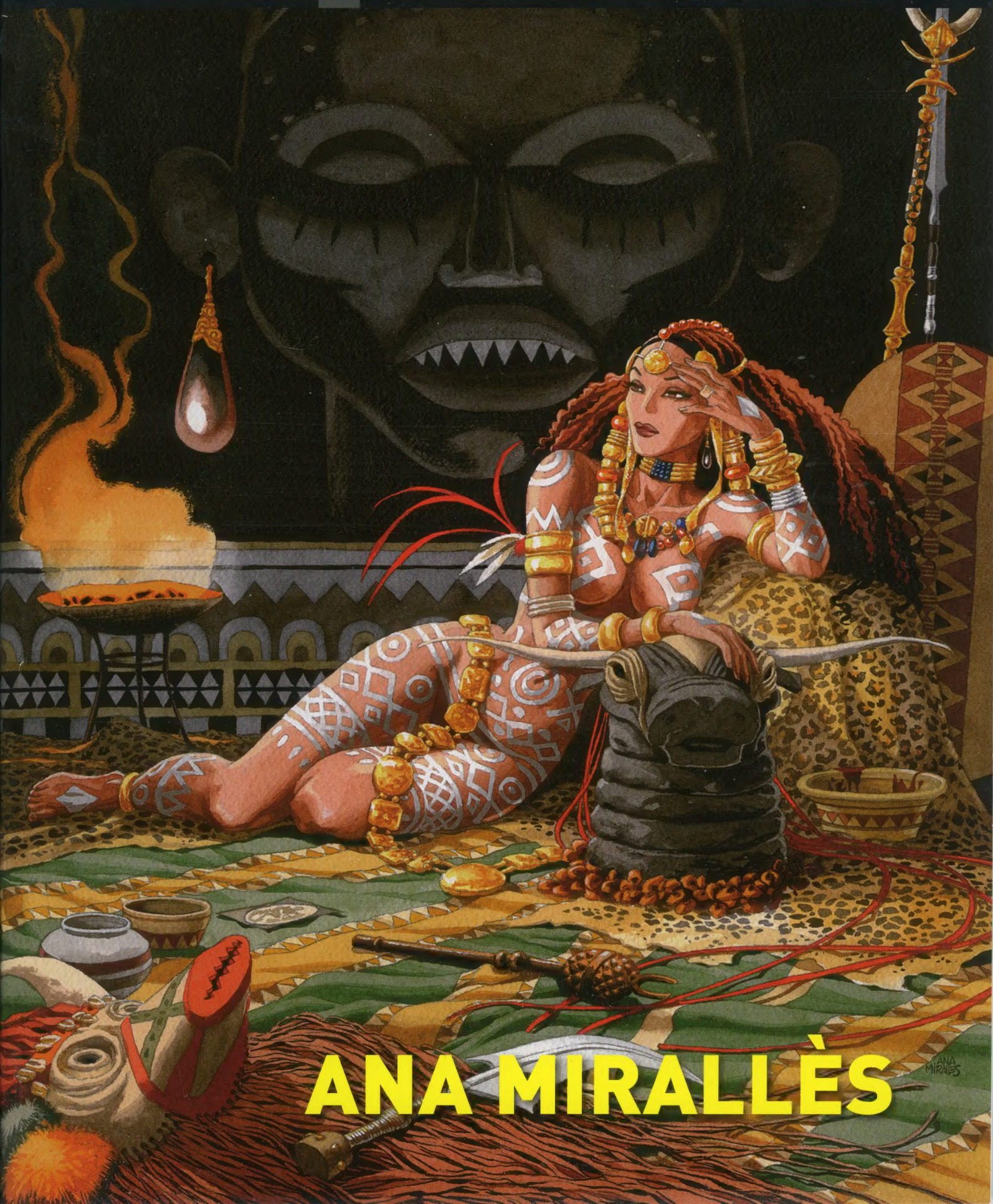

→ REDACTIO

Oude helden vergaan niet. Denk maar aan de recente doorstart van *Michel Vaillant*. Of aan de lancering van een nieuw *Tanguy & Laverdure*-album in het Nederlands, na 25 jaar! Dit najaar volgen Asterix en Obelix met een nieuw avontuur, gemaakt door een vernieuwd team. De titel klinkt in ieder geval ouderwets klassiek en veelbelovend: *Asterix en de Picten*.

Maar er komt nog meer aan. Zo krijgen Bob Morane en Bill Ballantine een nieuwe jas met een nieuw team auteurs: Luc Brunschwig en Aurélien Ducoudray aan de schrijf- en Dimitri Armand aan de tekentafel. Jammer genoeg besloot Lombard om de laatste twee delen van het oude duo – 'good old' Henri Vernes en tekenaar Coria – alleen in het Frans uit te brengen. Dus het is nog maar de vraag of de nieuwe *Bob Morane* Nederland haalt. Bij een andere serie, *Rik Ringers*, is de kans daarop gelukkig groter. Sterker nog: er zijn zelfs twee doorstarts in de maak: een nieuwe 'vintage'-reeks die zich afspeelt in de jaren 1960, op scenario van Jean-Christophe Derrien, en een losstaand album op scenario van Zidrou. De tekenaars zijn nog niet officieel bekendgemaakt. Voorjaar 2015 moeten de albums op de markt komen.

Verder zou de avonturenstrip *Dan Cooper*, die stopte na de dood van Albert Weinberg, eveneens een mogelijk vervolg krijgen. Naar verluidt houdt Dargaud daarvoor een minicompetitie onder tekenaars en scenaristen.

In de Verenigde Staten is het gemeengoed om het stokje van bekende stripseries door te geven. In Europa zijn uitgevers er voorzichtig mee, maar lijkt er toch ook schot in te zitten. Wellicht ook ingegeven door de teruglopende verkoopcijfers van hedendaagse populaire series.

Zouden we er nog getuige van zijn dat Kuifje een rentree maakt?

RECHTSBOVEN - **Bob Morane en Bill Ballantine.**
RECHTS - **Tamila.**

→ OMSLAG

Na *Eva Medusa* op scenario van Antonio Segura, koos Ana Mirallès met *Djinn*-scenarist Jean Dufaux opnieuw voor een schrijver met interesse in voodoo. De tekening op het omslag toont Jade, één van de hoofdpersonages, zoals zij ook te zien is op het omslag van de tweede Franse integrale bundeling.

We hadden ook kunnen kiezen voor een soortgelijke pose van Tamila, die een rol heeft in *Djinn 10: Het paviljoen der lusten*. Die tekening was gemaakt als omslag voor een luxe editie, uitgegeven door de inmiddels gesloten Parijse stripwinkel Boulevard des bulles.

INHOUD

2 ACTUA

8 STARS & STRIPS
Olav Beemer

10 ANA MIRALLÈS
Michel van Merriënboer

15 LIEVE LEZERS
Peter Breedveld

16 PIXAR-EXPO
Erik van der Hoeven

20 IJSBRAND OOST
Joop Schreurs

28 JEAN DULIEU
Dik Rondeltap

30 MARQ DENKT
Marq van Broekhoven

32 DE BOVENTOON

40 HEINZ SERVICE SPREAD

and violently attacked a woman, dragging her around for tens of meters and inflicting bone fractures as well as more than a hundred bite wounds ...
AAAA
AAAA

Comixiade zoekt met jamsessies naar vernieuwende strip

Comixiade is een internationaal netwerk van kunstenaars die strips maken. Het project, gesteund door de European Cultural Foundation, heeft de ambitie om door middel van jamsessies vernieuwende Europese strips te kunnen brengen. Moderne verhalen, verteld en verbeeld door mensen met verschillende culturele achtergronden, die verder gaan dan de traditionele stripgrap of het stripavontuur. Comixiade noemt ze ook wel de 'unseen stories': beeldverhalen over minderheden of vluchtelingen, over boeren, stedelingen of ouderen, het leven op straat of - nog breder - wat zich in het hoofd van mensen afspeelt. De resultaten van de georganiseerde creatieve stripbijeenkomsten staan online (comixiade.org) of hangen regelmatig op exposities. Maar er is ook een bundel uitgebracht met strips die zijn voortgekomen uit de jamsessies die in 2011 en 2012 plaatsvonden in Servië, Nederland en Polen: *Comixiade – The Book* (Platform Spartak, ISBN 978-90-816201-0-9, 268 pagina's, hk, €20). Uiteindelijk hebben zo'n veertig kunstenaars uit zeventien verschillende landen een bijdrage geleverd aan Comixiade. The Book. Dat levert een staalkaart op van strips in uiteenlopende tekenstijlen en verhaaltechnieken met vaak een wat sombere, existentialistische ondertoon.

Om enige structuur in de te maken verhalen aan te brengen, kregen de stripjamsessies wel thema's mee: *Violent encounters* (sessie in Pancevo), *Every man is an island* (sessie op Terschelling) en *Unheard voices* (sessie in Poznan). Daarnaast konden de stripmakers gebruikmaken van een collectief gecreëerd stripkarakter: Osvald, een non-descripte journalist/detective die vergezeld van een varken, erg losjes gebaseerd op Kuifje en Bobbie, overal in Europa zijn neus in kan steken.

Eén van de meest geslaagde bijdragen is *Bokito the Gorilla*, een buitenlandse terugblik op de ophefmakende uitbraak van de gorilla Bokito uit zijn verblijf in de Rotterdamse dierentuin Blijdorp in 2007. De strip is het resultaat van een jam van de tekenaars Giorge Roman, Christian Prandrea, Vuk Palibrk en Boris Stanic, op een scenario van Vladimir Palibrk. RS

→ SUVAAL

HET ECHTE, AMBACHTELIJKE STRIPTEKENEN VERDWIJNT TOCH HELEMAAL?
ALLES WORDT DIGITAAL GEDAAN TEGEWOORDIG...
ÉÉN DRUK OP DE KNOP EN PATS! EEN NIEUWE PAGINA!
DAT IS WEL ERG KORT DOOR DE BOCHT, HOOR!!
IK HEB TOCH ECHT AL MIJN VINGERS NODIG...

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIP-COLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL@STRIPSCHRIFT.NL

Luchtdoop voor nieuwe Tanguy & Laverdure

RUUD WASSINK - FOTO RIK SANDERS

Uitgeverij Arboris vierde de uitgave van een nieuw *Tanguy & Laverdure*-avontuur in Nederland – na 25 jaar – in hogere sferen. Op vliegveld Seppe in de buurt van Roosendaal kreeg *Gevangene van de Serviërs* op 22 juni een luchtdoop. Een toestel van de Rijksluchtvaartschool landde met de eerste exemplaren van het 26e album van de beroemde vliegtuigstrip aan boord. Ook is er deze zomer in het Vliegend Museum Seppe de mini-expositie *Strips..zie je ze vliegen..??*

In 1988 verscheen in Nederland bij uitgeverij Novedi *Verboden zone*, het 25e avontuur van het vermaarde vliegtuigduo van de Franse luchtmacht, bedacht door scenarist Jean-Michel Charlier. *Asterix*-tekenaar Albert Uderzo nam het tekenwerk voor de eerste albums op zich, naderhand werd hij opgevolgd door andere tekenaars, waaronder Jijé, Francis Bergèse en Patrice Serres. In 1989 stierf Charlier en kwam er een voorlopig einde aan de serie. Uitgeverij Dargaud besloot ruim tien jaar later tot een doorstart. Marine-expert met vliegbrevet Jean-Claude Laidin schreef tot nu toe drie nieuwe verhalen: *Prisonniers des Serbes* (2002, met tekenaar Yvon Fernandez), *Opération Opium* (2005, Renaud Garreta) en *Le Vol 501* (2012, opnieuw met Fernandez).

Dargaud vond het niet nodig die albums in het Nederlands uit te brengen; uitgeverij Arboris springt nu in dit gat met de Nederlandse publicatie van deze albums en – bij voldoende animo – de bundelingen van de oude verhalen, vertelt Ruud Wassink, samen met Hans van den Boom verantwoordelijk voor uitgeverij Arboris, na de presentatie in het museum. 'Hans en ik hebben de serie compleet in de kast staan. Nadat ik tijdens het festival in Angoulême met één van de huidige tekenaars van *Tanguy & Laverdure*, Yvon Fernandez, over de serie sprak, vatte ik met Hans het plan op om de ontbrekende delen in de komende twaalf maanden uit te brengen. Daarover hebben we met Dargaud overeenstemming bereikt.'

Over de oplage doet hij geen uitspraken, maar die ligt wat hoger dan de gemiddelde oplage van Arboris-series. 'We verwachten er veel van, maar we starten voorzichtig. Bijdrukken kan altijd nog. Het is moeilijk te peilen of er nog steeds belangstelling bestaat na 25 jaar.' Hoopgevend zijn in ieder geval de vele reacties op de prijsvraag die Arboris uitschreef over de naamgeving van de serie: 'Tanguy & Laverdure' of 'Tangy & Laverdure', de serienaam in het Nederlands. Wassink kreeg ruim driehonderd inzendingen die opmerkelijk genoeg in overgrote meerderheid voor de originele Franse naam kozen.

Als de serie weer aanslaat zal Arboris ook de nieuwe bundelingen van oude verhalen, die Dargaud in voorbereiding heeft, uitgeven. 'Dargaud is alles aan het digitaliseren. Alle verhalen krijgen nieuwe vertalingen en letteringen en het slechte beeldmateriaal van de vroegere uitgaven wordt geretoucheerd en opnieuw ingekleurd. Naar verwachting kunnen we de eerste bundel met dossier begin 2014 uitbrengen.' RS

GRATIS – GRATIS – GRATIS

Ter gelegenheid van de presentatie van het nieuwe album werd een notitiemapje van Tanguy & Laverdure gemaakt in een oplage van slechts 250 genummerde exemplaren.
Van uitgeverij Arboris mogen we er drie verloten onder *Stripschrift*-lezers die ons laten weten wat zij er allemaal in gaan schrijven.
Over de uitslag kan niet worden gecorrespondeerd.

→ FLITSEN

➲ *Anton Dingeman* staat sinds de tweede week juli weer met zijn strook bovenaan pagina twee van *Trouw*. De krantenstrip was een paar maanden geleden na een restyling naar de onderkant van de pagina verhuisd. Gelukkig vond ook de vormgever dat 'die strip meer mee doet als hij bovenaan de pagina staat', zegt tekenaar Pieter Geenen. Hij is het daar hartgrondig mee eens: 'Dingeman Bovenaan!' ➲ In *De Volkskrant* van 6 juli ging het mis met Sigmund van Peter de Wit. Door een technische storing stond er geen strook; wel een kleine advertentie. Oorzaak van de storing: tot nu toe onbekend. ➲ Nog meer krantennieuws: in *Het Parool* zijn op de strippagina de buitenlandse grappen van *Mutts* (Patrick McDonnell) en *The Duplex* (Glenn McCoy) vervangen door Neêrlands fabrikaat: *Flo* (Floor de Goede) en *Kort & Triest* (Jean-Marc van Tol). ➲ Jeroen de Leijer en Marjolein Schalk vormen samen Studio De Leijer. Zij maakten voor iedereen die thuisblijft tijdens de vakantie een vakantieboek getiteld Niemand de deur uit! (ISBN 978-90-76168-64-7, kleur, 160 pagina's, €15). Het betreft een bundeling van spelle - tjes, verhalen, puzzels en tips. Helaas weinig strips. ➲ Met de Jan van Haasteren puzzelapp (€4,49) kunnen beginnende en gevorderde puzzelaars op hun iPad puzzels leggen die variëren tussen 24 en 504 stukjes. Je kunt via Facebook ook tegen anderen legpuzzelen. ➲ De televisieserie *A Game of Thrones* is uiterst populair en toe aan zijn derde seizoen. De reeks gebaseerd op de boeken van George R.R. Martin is nu ook in stripvorm verkrijgbaar. De eerste twee delen verschenen bij Dark Dragon Books. ➲ Omdat Dick Matena in april 70 jaar werd, organiseerde de Gentse organisatie Loftuiten de tentoonstelling *Kort Amerikaans* in De Cultuurloft. De expo toonde de originele strippagina's van de verstripping van Jan Wolkers' roman. ➲ Bij uitgeverij De Kring verscheen *De politierechter*, verhalen van Jochem Davidse over alledaagse criminaliteit, voorzien van rechtbanktekeningen van Aloys Oosterwijk. €14,95. ➲ Op 22 juni was het Wereld Smurfendag in het Amsterdamse Vondelpark. Deze dag was voornamelijk bedoeld als promo voor de tweede *Smurfen*-film. Britney Spears zingt daarvoor de soundtrack, getiteld *Ooh La La*. Tsja... ➲ Uitgeverij Standaard trekt de stekker uit drie niet rendabele stripseries. *Wind in de woestijn* (Michel Plessix), *De*

Ambrosius terug van weggeweest

Uitgeverij Barabas, die zeer veel – maar niet alles – van het originele tekenwerk van Gideon Brugman van de erven heeft overgenomen, heeft een eerste deel uitgegeven van de serie *Ambrosius*. Het betreft het verhaal *De heksen*, geschreven door Lo Hartog van Banda, dat chronologisch het derde verhaal uit de reeks is maar ook al als deel 1 verscheen bij uitgeverij Centripress. Er zijn twee edities: een normale slappekaftversie in een oplage van 125 genummerde exemplaren en voorzien van een gelijkgenummerd prentje, en een luxe hardekaftversie met een originele pagina erbij in een oplage van 44 exemplaren. De gewone editie kost €19,95, de luxe €299.

Alle boeken zijn gesigneerd door dochter Margot Brugman onder een illustratie met een knipoog; de professor zegt in een tekstballon dat hij vanuit het hiernamaals via de hand van zijn dochter Margot dit griezelig mooie album signeert.

Ambrosius is professor in de griezologie en beleeft vrijwel al zijn avonturen in een wereld van grafstenen, monsters en vreemde drankjes. Gideon Brugman tekende de reeks aanvankelijk op scenario van Ruud Ringers maar na één verhaal nam Lo Hartog van Banda het stokje over. Eerder verschenen albums bij uitgeverij De Geïllustreerde Pers, Semic Press en Stripwinkel Sjors en meest recent bij uitgeverij Ambrosius. In juli 2011 overleed Brugman, broer van striptekenaar Carry Brugman, op 68-jarige leeftijd.

De boeken worden uitgegeven onder de reeksnaam *Collectie Gideon Brugman*. Barabas wil binnen die reeks in 2013 naast een ander deel van *Ambrosius* ook nog een verhaal van de *Tina*-strip *Patty* uitgeven. TdK

Oeps!

In ons vorige nummer maakten we melding van het jubileumalbum 40 jaar FC Knudde. *We schreven dat* FC Knudde *in 1973 voor het eerst in* De Telegraaf *verscheen. Dat moet natuurlijk* Algemeen Dagblad *zijn. Hoewel Van Driel wel eerst* De Telegraaf *benaderde met zijn creatie, was het toch AD die op 19 maart de première in de krant had.*

kleine prins (diverse auteurs) en – tot grote ergernis van de *Stripschrift*-redactie – *Er was eens* (Sylvain Vallée en Fabien Nury). Deze laatste serie wachtte nog maar op de vertaling van de twee afrondende delen. Dat kun je als uitgever toch eigenlijk niet maken. ➲ Van ieder verkocht *Suske en Wiske*-album *De vliegende rivier* gaat één euro naar het goede doel: zowel in Nederland als Vlaanderen organisaties die kanker bestrijden. De actie hoort bij het project *Suske en Wiske helpen kinderen!* dat is opgezet in het kader van '100 jaar Willy Vandersteen'. ➲ Het uitgavebeleid rond *Junior Suske en Wiske* is niet altijd even duidelijk. Zo verscheen opeens *Het grote strip-leesboek 2* voor zeven- tot negenjarigen. Van *De Smurfen* verscheen een gelijksoortig werkje in 2012. ➲ Uitgeverij Bonte gaat vanaf medio augustus tien strip-albums met werk van Berck (Arthur Berckmans) uitbrengen. Het gaat om nooit eerder in album uitgebrachte verhalen. Berck kennen we ondermeer van *Sammy, Lowietje* en *De Donderpadjes*. ➲ Het eerste weekend van de nieuwe *Superman*-film *Man of Steel* bracht maar liefst €147.000.000 op. Regisseur Zack Snyder heeft als volgende project een prequel van *300*, een andere stripverfilming, op de rol staan. Die film heet *300 – Rise of an Empire*. ➲ Niet alleen schrijft Marc Legendre de scenario's voor komende strips van *De Rode Ridder*, kortgeleden verscheen van zijn hand ook *De vloek van Malfrat*, het eerste deel van een nieuwe leesboekenreeks over deze koene ridder. In het najaar komt bij Standaard het tweede boek al uit. ➲ In dit Robbedoes-jubileumjaar verschijnt ook een speciale uitgave van *Robbedoes*-verhalen die getekend zijn door Yves Chaland. ➲ Van *Mooie navels* (Marc Delafontaine en Maryse Dubuc) verschijnt in 2015 een speelfilm. Ook is een animatieversie in de maak die eerder uit zou moeten komen. ➲ En nog meer stripfilmnieuws: van de strips *Paul op het platteland* en *Pauls vakantiebaantje* van Michel Rabagliatim, en *Pyongyang* van Guy Delisle zijn ook filmversies in de maak. ➲ In de binnenstad van Groningen wordt volop verbouwd. Om dat een beetje op te vrolijken mogen vijf striptekenaars de bouwschutting van tekeningen voorzien. Sam Peeters en Barbara Stok zijn al te bewonderen. Erik Wielaert, Bart Nijstad en Maria van Driel moeten nog volgen.

ADVERTENTIE

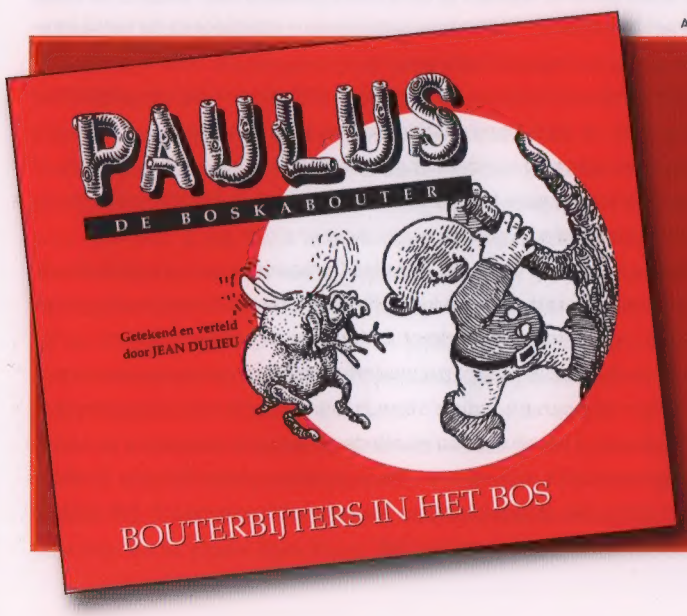

BOUTERBIJTERS IN HET BOS

Deel 23 in de Rode Reeks

Bouterbijters is het laatste boek van deze serie.
Maak uw verzameling nu compleet!
Overal verkrijgbaar, ook op onze nieuwe site:
www.demeulder.nl

Dertig jaar Urbanus

Uitgeverij Standaard maakt werk van het dertigjarige jubileum van de strip *Urbanus*. Eén van de belangrijkste evenementen is een overzichtstentoonstelling in de Belgische kustplaats De Haan, geopend in aanwezigheid van Willy Linthout en Urbanus. *Het beste uit 30 jaar Urbanus-strips*, nog tot en met 31 augustus te zien in het Wielingencentrum, biedt een gevarieerd overzicht met onder meer gadgets, filmpjes en omslagtekeningen. Speciaal voor de gelegenheid zijn de 'beste' dertig paginagrappen van de reeks gebundeld in een luxe versie op groot formaat. Verder kunnen liefhebbers een stripparcours volgen en het *Urbanus*-springkasteel uittesten. Volwassenen kunnen deelnemen aan de speciale wandel- of fietstocht en daarmee een Urbanus-prijs winnen. Tot slot worden er op een aantal dagen workshops striptekenen georganiseerd (met Linthout en Steven de Rie) en is er op elke maandagmiddag een *Urbanus*-film in Cinema Rio in De Haan te bekijken. TdK

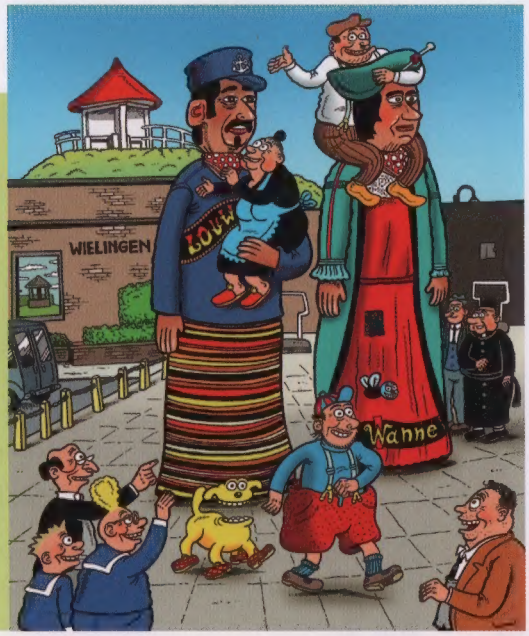

Marten Toonderprijs afgeschaft

Na drie keer te zijn uitgereikt is de Marten Toonderprijs en het bijbehorende geldbedrag van €25.000 alweer afgeschaft. Woordvoerster Aicha Lubbinge van het ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschappen (OC&W) stelt dat de betrokken cultuurfondsen hun taken voor de nieuwe beleidsperiode hebben moeten aanpassen. 'Hierbij zijn ook wijzigingen doorgevoerd en met de bezuinigingen is ook het aantal prijzen teruggebracht, waaronder de Marten Toonderprijs.'

De Marten Toonderprijs werd in het leven geroepen na stevig lobbywerk van een aantal mensen uit de stripwereld, waaronder de tekenaars Jean-Marc van Tol *(Fokke & Sukke)* en Hanco Kolk *(Meccano)*, bij toenmalig minister van OC&W èn stripliefhebber Ronald Plasterk. Tot dan toe ontbrak er een staatsprijs om het Nederlandse stripverhaal te eren en te ondersteunen. Jan Kruis, geestelijk vader van *Jan, Jans en de kinderen*, kreeg de prijs in 2010 voor het eerst uitgereikt; daarna volgden Peter Pontiac (2011) en Joost Swarte (2012). De Marten Toonderprijs is een oeuvreprijs, bedoeld voor een striptekenaar die een bijzondere bijdrage heeft geleverd aan het beeldverhaal.

De Marten Toonderprijs werd officieel gefinancierd door het Fonds BKVB, waar het viel onder stripintendant Gert Jan Pos, die gedurende tweeënhalf jaar activiteiten moest ontplooien om de Nederlandse strip een stevige impuls te geven. Nadat zijn tijdelijke intendantschap er op zat, sprak het Fonds BKVB in het jaarverslag 2011 de verwachting uit 'dat een aantal structurele projecten, zoals de Marten Toonderprijs, de Kunststripbeurs en de Benelux Beeldverhalen Prijs worden voortgezet door de betrokken partners.'

Door de bezuinigingen en de vele fusies en taakverschuivingen in de cultuursector viel de prijs echter tussen wal en schip. Het Fonds BKVB ging op 1 januari 2012 op in het Mondriaan Fonds. De subsidieactiviteiten, waaronder ook strips vielen, werden per 1 januari 2012 echter overgeheveld naar het Stimuleringsfonds voor Architectuur (SFA). 'Voor 2012 had het Mondriaan Fonds nog geld gereserveerd voor de Marten Toonderprijs, de Kunststripbeurs en de Benelux Beeldverhalen Prijs/Nieuw Talenttentoonstelling. Vanaf 1 januari 2013 is het Mondriaan Fonds op geen enkele wijze meer betrokken bij stripprojecten en is het aan het SFA om te beslissen hoe verder te gaan', aldus hoofd communicatie Mirjam Beerman.

Het SFA heet inmiddels Stimuleringsfonds Creatieve Industrie. Eind vorig jaar meldde Eva Roolker, secretaris van de sectie vormgeving, waar ook strips onder vallen, dat er nog geen zekerheid was over de Marten Toonderprijs, maar 'voor zover ik weet zijn er geen concrete plannen voor voortzetting hiervan.' De prijs leek een stille dood gestorven. Ondanks herhaaldelijk navragen bij het ministerie van OC&W bleef een duidelijk antwoord achterwege, totdat het hoge woord er recentelijk eindelijk uitkwam: na drie jaar blijkt de 'staatsprijs voor het Nederlandse beeldverhaal' alweer afgeschoten.

Willem Feltkamp, projectmanager van de Toonder Compagnie, beheerder van de rechten van Marten Toonder, is niet geïnformeerd over het ter ziele gaan van de Marten Toonderprijs. Het verbaast hem echter niets. 'Het is de combinatie van het stoppen van Gert Jan Pos als stripintendant, het geschuif met de cultuurfondsen en de kaalslag op cultuursubsidies. Niemand voelde zich daardoor meer verantwoordelijk voor die prijs en dan ligt het schrappen van zo'n grote post van €25.000 voor de hand.'

De Toonder Compagnie had opvallend genoeg weinig affiniteit met de prijs, die vernoemd is naar de peetvader van het Nederlandse beeldverhaal. Feltkamp: 'Pos heeft ons een paar jaar geleden om toestemming gevraagd om de naam te gebruiken, maar we zijn nooit betrokken geraakt bij de uitreiking ervan. Daarvoor bleef de afstand met hem en het Fonds BKVB te groot. We hebben vorig jaar nog wel geprobeerd om vanwege 100 jaar Toonder iets te doen met de prijs, maar dat is niet gelukt.'

Hij betreurt het dat de prijs geen vervolg meer krijgt. Voor zijn gevoel blijven de drie eerdere uitreikingen daardoor in de lucht hangen; de geloofwaardigheid van het belang van de prijs is er af. 'Het enige lichtpunt is dat er nu geen €25.000 meer naar de gevestigde orde gaat. Ik had liever gezien dat de prijs naar jonge, talentvolle tekenaars was gegaan die het geld hadden kunnen gebruiken om er een mooie strip mee te financieren. Daar had de Nederlandse stripwereld nog wat aan gehad.'

Volgens Feltkamp heeft de Toonder Compagnie geen budget om de prijs voortaan zelf uit te reiken. Hij hoopt dat de Nederlandse stripwereld nog protest aantekent tegen het schrappen van de prijs, maar stelt ook vast dat er geen sterke belangengroep bestaat om in culturele kringen en politiek Den Haag een krachtige tegenstem te laten horen. 'Het zou goed zijn als de gevestigde tekenaars een keer een gezamenlijk statement zouden maken, of de BVS, de Belangvereniging van striptekenaars. Maar ja, striptekenaars, het blijven indivudueel ingestelde types.' RS

FLITSEN

De Nederlander Wilbert Plijnaar woont al jaren in Amerika waar hij werkt als 'story artist'. De afgelopen drie jaar heeft hij meegewerkt aan deel 2 van de film *Verschrikkelijke Ikke*, nu in de bisocoop te zien. Verzamelsite Catawiki opende in juli voor één week een winkel, een zogenaamde pop-up store, aan de Kalverstraat in Amsterdam. Er waren modellen van zeldzame fossielen en dinosaurussen te zien die op de nominatie stonden om geveild te worden via de site die inmiddels meer dan 100.000 geregistreerde gebruikers heeft. De Deense regisseur Nicolas Winding Refn meldde tijdens het stripfestival van Cannes de strip *De Incal* (Moebius en Jodorowsky) te willen verfilmen. Binnenkort rondt tekenaar Hennie Vaessen zijn drieluik *Slag om Arnhem* af. Op 30 augustus presenteert hij in Driel – waar een groot deel van het verhaal zich afspeelt – het derde deel *Adelaar en Pegasus*. Gelijktijdig met het verschijnen van Peter van Straatens nieuwe boek *Voettochten naar de binnenlanden van het huwelijk* is er sinds 7 juli een expositie te zien van zijn vogel-, landschap- en natuurtekeningen in de Eemnesservleugel van Kasteel Groeneveld in Baan. Zie *Agenda* voor meer info.

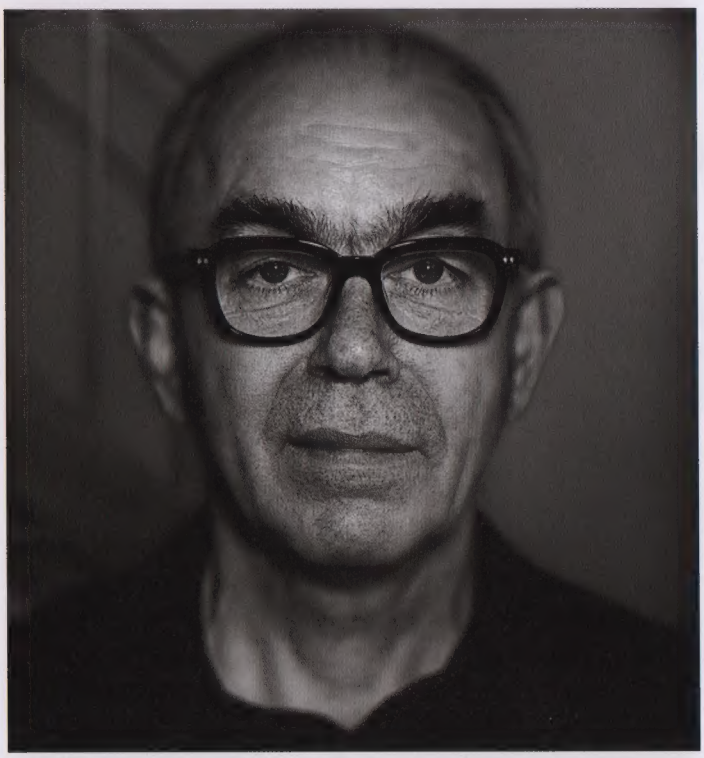

Joost Swarte heeft een 'literaire bril' ontworpen, Quotation Marks genaamd. Links en rechts van de glazen staan aanhalingstekens, zodat de brildrager de wereld met de nodige ironie kan bekijken. De bril is in diverse variaties voor €249,- te koop bij de Haarlemse opticien lukx.nl. Ook is er een speciale prent, genummerd en gesigneerd, uitgebracht. De eerste 150 kopers krijgen 'm gratis bij de bril. Eind september verschijnt van Gerrit de Jager een bloemlezing met de beste grappen uit de eerste albums van *De familie Doorzon* (met Wim Stevenhagen als co-auteur) èn de beeldroman *Door zonder familie*. Hierin blikt De Jager terug, onder andere op de samenwerking met Stevenhagen die in de jaren 1980 werd verbroken. Ook Duitse stripliefhebbers zijn nostalgisch ingesteld. Waar in Nederland *Eppo* een doorstart maakte, loopt daar al langer de geherstarte *Zack*. Nu zijn daar nog twee andere roemruchte titels wederopgestaan: het undergroundblad *U-Comix* en *Yps*. Dit laatste tijdschrift is een mix van populair-wetenschappelijke artikelen en strips en was vooral in de jaren 1970-1990 populair. Uitgeverij Ehapa heeft ook een bundeling uitgebracht: *Yps Original Comics Spezial 1*. Een teken van leven van Matthias Giesen. Hij is sinds kort de nieuwe cartoonist voor *Medisch Contact*, het vakblad van de KNMG, de federatie van beroepsverenigingen van artsen. Voor het nieuwe vakantieboek van Plus Supermarkten maakte tekenaar/scenarist Marcel Bosma korte, humoristische strips met de 'acteurs' Edgar, Bianca, Daantje en Daphne uit de tv-commercials.

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

StripKlassiekers
uit de Toonder Studio's

Panda

Integrale uitgave in 44 luxe banden.
Alle 199 verhalen, die tussen 1946 en 1993 in de dagbladen zijn verschenen, zullen worden opgenomen:
de delen 1 t/m 33 bundelen de ondertekst-verhalen;
de delen 34 t/m 44 de verhalen met de ballonteksten.
Deel 1 en 34 zijn verschenen. Prijs per deel € 56.

Koning Hollewijn

Alle verhalen van koning Hollewijn in 19 luxe banden.
Een hoogtepunt in het oeuvre van Marten Toonder!
Alle 73 verhalen die tussen 1954 en 1971 in dagbladen zijn verschenen, zullen worden opgenomen.
Deel 1 is verschenen. Prijs per deel € 56.

Heer Bommel maakt een wandeling
Ter gelegenheid van het 100e geboortejaar van Marten Toonder is een sfeervolle tekening van heer Olivier B. Bommel uitgebracht.
Elk exemplaar werd nog door Marten Toonder zelf gesigneerd en is ingelijst in een donkereiken of blankeiken lijst, met glas en passe-partout, in een oplage van 575 exemplaren. Prijs € 225.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
Telefoon: 070 3615393, E-mail: info@uitgeverij-panda.nl

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL WONDERLAND

Wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

Meer comics over *Mass Effect*.

Marvels nieuwe crossover *Infinity*.

→ EINDELOOS

Het is zomer en dus is het bij Marvel Comics tijd voor een grote crossover. De titel is *Infinity* en dat slaat niet op de eindeloze crossovers die de uitgeverij ons voorschotelt, maar op een groots verhaal over de terugkeer van Thanos. Hij speelt een rol bij een nieuwe intergalactische oorlog op twee fronten. En de Avengers zitten er middenin.

De hoofdmoot van het verhaal wordt verteld in de zesdelige miniserie *Infinity*, door Jonathan Hickman *(Avengers)* en Jim Cheung *(Young Avengers)*. Uiteraard zijn de gevolgen van de strijd met ingang van augustus ook voelbaar in vrijwel alle bij de Avengers betrokken series. De belangrijkste rol is daarbij weggelegd voor *New Avengers* en *Avengers*, maar titels als *Avengers Assemble* en *Captain Marvel* doen net zo goed mee. In september wordt in het kader van deze crossover zelfs *Mighty Avengers* gelanceerd, door de Britse schrijver Al Ewing en tekenaar Greg Land *(Iron Man)*, terwijl dan ook de extra miniseries *Infinity: The Hunt* en *Infinity Heist* hun debuut maken.

Het is misschien wat veel van het goede. Vroeger kregen we tussen twee crossovers een jaar rust. Tegenwoordig is de ene crossover nog niet afgelopen of de volgende begint al. Geen portemonnee die dat eindeloos aankan.

→ STUIPTREKKING

Eind vorig jaar werd bekend dat Karen Berger uitgeverij DC Comics zou verlaten. De critici zagen in dat nieuws de bevestiging dat Vertigo, de imprint waarbij Berger sinds het begin betrokken was geweest, zijn beste tijd wel had gehad. Vertigo is allang niet meer de plek bij uitstek waar makers van naam hun projecten onderbrengen.

Daarom is het opvallend dat dit jaar toch veel nieuws wordt gelanceerd. Begin augustus gaat het achtdelige *Trillium* van start, een

Spider-Man 2099 is terug.

Brother Lono door Azzarello en Risso.

Trillium door Lemire bij Vertigo.

titel van schrijver en tekenaar Jeff Lemire, die eerder furore maakte met *Sweet Tooth* en momenteel schrijver is van mainstreamreeksen *Animal Man* en *Constantine*. Eerder deze zomer bracht Scott Snyder *(American Vampire)* zijn tiendelige *The Wake* nog onder bij Vertigo en Brian Azzarello en Eduardo Risso keerden terug naar de wereld van *100 Bullets* met hun achtdelige spinoff *Brother Lono*. Daarnaast begon in juli *Collider* (door Simon Oliver en Robbi Rodriguez) en Kurt Busieks *Astro City* is geruisloos verhuisd van WildStorm naar Vertigo.

Zijn dit de laatste stuiptrekkingen van Vertigo of is er nog hoop voor de imprint die met *The Sandman*, *Hellblazer*, *Preacher* en *The Invisibles* ooit garant stond voor comics van hoogstaand niveau?

→ SPELLETJES

Bij Dark Horse Comics vergeten ze hun roots niet. Zoals vorige keer werd vermeld wil de uitgeverij zich toeleggen op het superheldengenre, maar daarmee keren ze de licentiecomics waardoor ze ooit groot zijn geworden zeker niet de rug toe. Zo wordt eind juli *Mass Effect: Foundation* gelanceerd, een nieuwe maandelijkse serie die is gebaseerd op de videogametrilogie *Mass Effect*. De reeks duikt dieper in de wereld van de beroemde games en wordt gemaakt door schrijver Mac Waters (die ook heeft meegewerkt aan de videogames) en tekenaar Tony Parker.

Een maand later begint de driedelige reeks *Halo: Initiation*, geschreven door Brian Reed *(Ms. Marvel)* en getekend door Marco Castiello *(Star Wars: Knight Errant)*. De hoofdrol voor deze op de videogame *Halo* gebaseerde titel is weggelegd voor Sarah Palmer, die wordt gevolgd vlak vóór ze toetrad tot het programma Spartan IV. En weer twee maanden later, eind oktober, volgt nog de bundel van het vierdelige *The Last of Us*, gebaseerd op de gelijknamige game over een wereld waarin de mensheid wordt bedreigd door een dodelijke schimmel. Makers Faith Erin Hicks *(Adventures of Superhero Girl)* en Neil Druckmann nemen ons mee naar de periode vóór de start van de game. De paperbackeditie heeft een coverprijs van $16.99.

olav.beemer@stripschrift.nl

■ **GEBUNDELD** Met *The Sixth Gun* van Cullen Bunn en Brian Hurtt heeft Oni Press al jaren een hit in huis. Het is dan ook niet verwonderlijk dat begin oktober een hardcover wordt uitgegeven met daarin de eerste elf nummers van de westernreeks. *The Sixth Gun 1* telt 353 pagina's en bevat veel bonusmateriaal.

■ **EINDE** Uitgeverij IDW viert de afloop van *Locke & Key* met een verhaal dat zo omvangrijk is dat ze het in twee delen uitbrengen. In *Locke & Key: Alpha* ronden schrijver Joe Hill *(The Cape)* en tekenaar Gabriel Rodriguez hun epische horroravontuur af. Het extra dikke eerste nummer kost $7.99.

■ **TERUGKEER** Niet zo lang geleden was Duncan Fegredo bij Dark Horse de tekenaar van *Hellboy*, tot schrijver en bedenker Mike Mignola die rol weer op zich nam. Eind oktober duikt Fegredo opnieuw in de wereld van de rode duivel, nu met de door Mignola geschreven hardcover *Hellboy: The Midnight Circus*.

■ **TOEKOMST** Marvel Comics haalt de Spider-Man uit 2099 weer van stal. Begin jaren 1990 schreef Peter David een serie over deze muurkruiper uit de toekomst en nu keert het personage terug in de reeks *Superior Spider-Man*. Spider-Man tegen Spider-Man, door makers Dan Slott en Ryan Stegman.

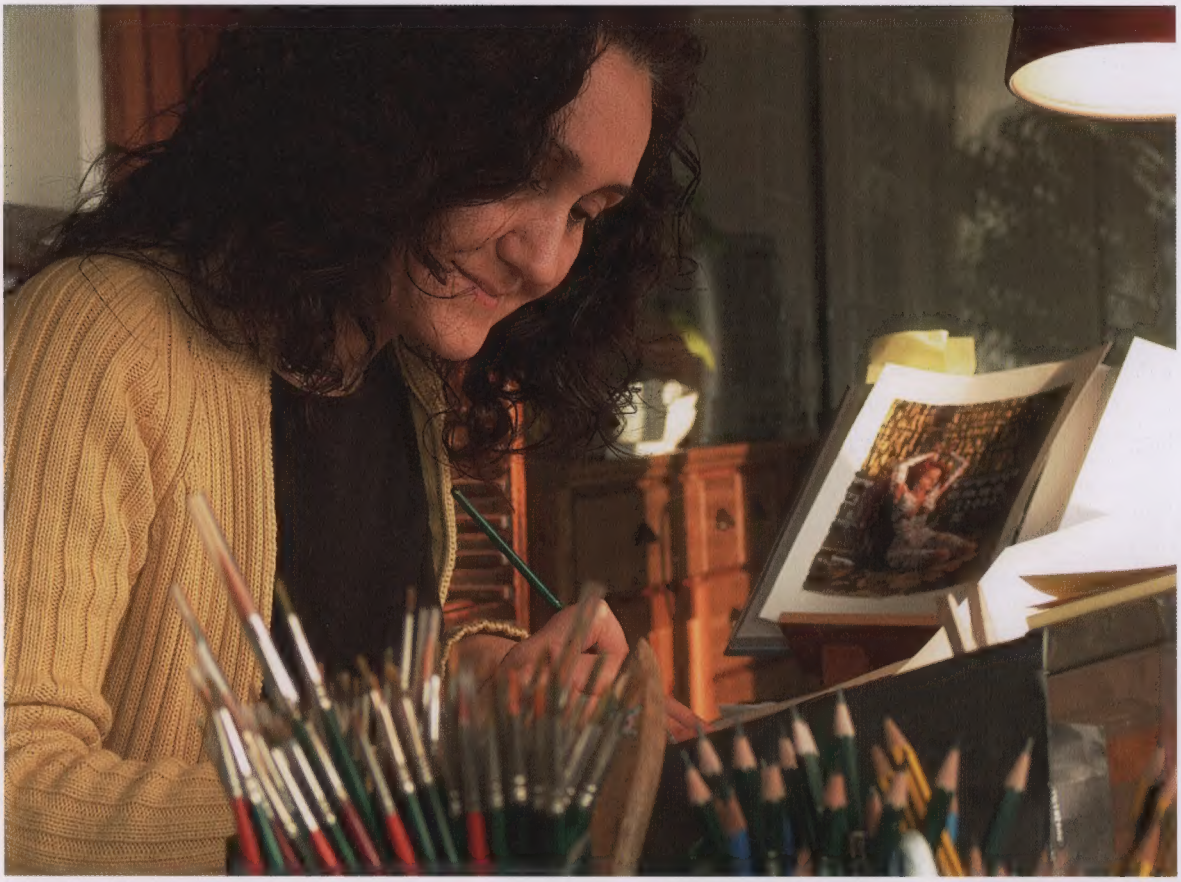

RECHTS - Ana Mirallès in haar studio.

RECHTSONDER - Affiche voor een stripfestival in Barcelona, 2010.

ONDER - Veel sensualiteit in de *Djinn*-verhalen.

Ana Mirallès

Een waas van mysterie

MICHEL VAN MERRIËNBOER

Er zijn niet zoveel vrouwelijke tekenaars met zo'n lange staat van dienst als Ana Mirallès (16 december 1959, Madrid). Zij tekent alweer zo'n dertig jaar en zeker niet onverdienstelijk. In 1982 gestart voor het Spaanse stripblad *Rambla* heeft ze daarna veel illustratiewerk gedaan voor tijdschriften als *Madriz*, *Cairo*, *Marca Acme*, *Blue Press* en de Spaanse edities van *Marie Claire* en *Vogue*. In haar strips spelen sterke vrouwen een rol, zoals in de mystieke harem-strips *Djinn* en *Muraqqa'*.

Met de nieuwe serie Muraqqa' *(uitgeverij 12bis) vormt ze opnieuw een tandem met haar vriend Emilio Ruiz. Hun eerste strip in 1990,* El Brillo de una Mirada, *was een erotisch verhaal en werd in 1993 bij Glénat uitgebracht onder de titel:* Corps à Corps *en in 1999 nog een keer bij uitgeverij Vents d'Ouest in de erotische reeks* Selen présente...

Met Ruiz heeft ze tevens de onvertaalde trilogie À la recherche de la licorne *('Op zoek naar de eenhoorn') gemaakt. Een paar jaar later kwamen daar de one-shots* Mano en Mano *en* Waluk *(Delcourt, onvertaald) bij. Met Antonio Segura bleef het bij de trilogie* Eva Medusa *(Glénat) met veel voodoo en mystiek. Ook in* Djinn *(Dargaud) voeren toverij, mystieke elementen en mooie vrouwen de boventoon. Scenarist Jean Dufaux koos harems in de twintigste eeuw als decor, met locaties in Turkije, Afrika en India.* Muraqqa' *speelt zich ook af in een harem en eveneens in India, maar dan in het zeventiende-eeuwse rijk van de Rajputs. Muraqqa' verwijst naar een manuscript met miniaturen. Tot nu toe is het bij één deel gebleven:* Gekleed door de hemel.

Bolwerk

De meeste mannelijke tekenaars wisten in hun jeugd al dat ze van kleins af aan tekenaar wilden worden. Was dat bij jou ook zo?

Ja, daar zit echt geen verschil in. Ik las als kind altijd al stripverhalen en ik tekende ook continu. Ik heb zelfs nog schriften uit mijn kindertijd waarin ik tekende over avonturen met mijn klasgenoten. Na mijn middelbare school ging ik naar de kunstacademie omdat ik tekenares wilde worden, vooral van strips.

Heb je je als vrouw extra moeten bewijzen in de stripwereld? Dat is toch een mannenbolwerk.
Nee, eigenlijk is mijn entree in die wereld heel natuurlijk verlopen. Ik denk dat er juist problemen ontstaan als je die verschillen benadrukt, zeker als je als vrouw bepaalde privileges verwacht. Ik werk veel en houd me aan deadlines, zoals de meeste tekenaars. Er bestaan nog wel vooroordelen, maar dan vooral bij lezers. Een door een vrouw gemaakte strip kan ook een andere reactie bij een lezer oproepen. Maar eigenlijk zie ik bij mij niet veel verschil in thematiek of manier van tekenen in vergelijking met mijn mannelijke collega's.

Hoe verklaar je dat er zo weinig vrouwen zijn die strips tekenen?
Vergis je niet, er zijn toch aanzienlijk wat vrouwen die voor hun beroep tekenen. Voor mijn gevoel ontdekken steeds meer vrouwen strips of zijn er op één of andere manier bij betrokken, bij voorbeeld als inkleurster. Bovendien zijn er volop vrouwen die illustreren of tekenles geven. Maar inderdaad... er zijn meer mannelijke dan vrouwelijke kunstenaars. Ik denk dat nog steeds komt door de rol van de vrouwen in de samenleving en de banen die zij kiezen. Wil je een striptekenaar zijn dan moet je een grote toewijding hebben en kunnen omgaan met tijdsdruk. Dat botst vaak met het voornemen van vrouwen om een gezin te stichten.

Wat zou je gedaan hebben als je met tekenen niet je brood had kunnen verdienen?
Iets met natuur; ik houd van dieren, insecten en planten. Maar dat probleem is gelukkig nooit ontstaan. Ik ben ook altijd gesteund door familie, leraren, vrienden. Ik heb nooit het gevoel gehad een mislukte keuze te hebben gedaan. Ik teken nog iedere dag. Sterker nog, ik zou zelfs graag weer eens op een groot doek willen schilde-

BOVEN - Tekening voor een liefhebber van Mirallès' werk.

LINKS - Schets voor *Djinn*. De strip speelt zich af in de harem van de sultan van het Ottomaanse rijk aan het begin van de 20e eeuw, terwijl *Muraqqa'* zich afspeelt in de harem van de keizer van de Rajputs in India aan het begin van de 17e eeuw.

ren of modellen kleien of gravures maken, zoals ik op de kunstacademie gewend was. Maar ik heb het te druk.

Verloren beschaving

In het begin van je carrière maakte je veel illustraties voor bladen zoals *Vogue* en *Marie Claire*. Waarom ben je daarmee gestopt?

Het zijn veeleisende redacties. Vaak vragen ze je om een illustratie die een dag later al af moet zijn. Dat vind ik niet fijn werken. Het is uiteindelijk ook geen goede manier om een carrière op te bouwen. Je wordt er niet beter van.

Wanneer verschenen je eerste stripverhalen?

Ik publiceerde mijn eerste strips in fanzines, die ik met vrienden maakte. Voor een festival in Barcelona stuurden we ons werk in. Er werden verscheidene tekenaars uitgekozen die hun werk mochten presenteren op dit festival. Zo ben ik in contact gekomen met een uitgever die mijn eerste korte verhaal heeft gepubliceerd. Daarna is het balletje gaan rollen.

Je meest recente serie *Muraqqa'* speelt zich af in een harem in het zeventiende-eeuwse India. Hoe kwam je op dit idee?

RECHTS - **Mirallès' ervaring met illustraties voor modebladen komt haar bij het maken van strips goed van pas.**

ONDER - **Pagina 5 uit *Djinn 8*.**

Dat stamt uit 2004. Emilio Ruiz en ik bezochten in Barcelona een expositie over de wereld van de harem. Op die expositie ging het over de Chinese en de Arabische harems, maar ook over die in India. Die expositie was de aanleiding om te onderzoeken hoe het er aan toe ging in die gesloten wereld. Wat ons er ook in aansprak is dat het een beschaving is die verloren is gegaan en alleen nog maar in schilderijen en manuscripten voorkomt, al zijn er nog een paar ruïnes over van de paleizen uit die tijd. Die manuscripten heten *Muraqqa'* en daarin kun je sfeer van luxe en de grandeur van deze keizerrijken proeven. De schilderijen waren onze voornaamste bron van informatie die we nodig hadden voor de kleding, juwelen en andere zaken, maar we bestudeerden ook de afbeeldingen op kussentjes en tapijten.

Het is de bedoeling dat er vier delen komen. Maar daar zijn we nog niet helemaal over uit. Het hangt natuurlijk ook van de uitgever af.

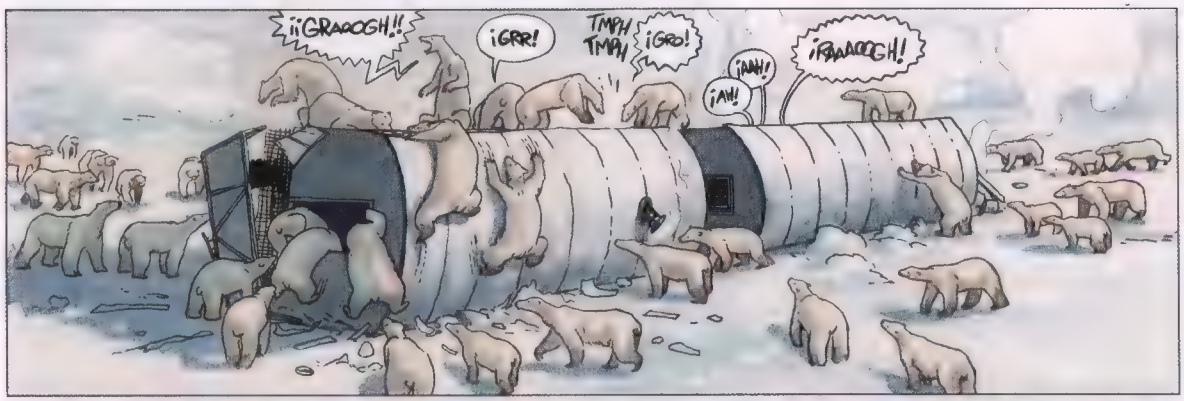

LINKS - ***Waluk*** **gaat over een jonge ijsbeer die zijn moeder verliest en zonder haar moet zien te overleven. Hierbij moet hij vele gevaren trotseren en merkt hij dat de mens een hoop vernielt en vervuilt. De strip verscheen in 2011 in de *Collectie Jeunesse* van uitgeverij Delcourt.**

ONDER - **Met haar vaste partner Emilio Ruiz is Mirallès begonnen aan een tweede harem-strip: *Muraqqa'*.**

Met Ruiz heb je een aantal verhalen gemaakt. Wat maakt de samenwerking met hem zo bijzonder?
Met hem heb ik echt het gevoel dat we samen iets creëren. Ik ben vanaf het eerste idee bij een strip betrokken. Het verhaal dat we willen overbrengen staat voor ons voorop. Zelfs als onze meningen uiteenlopen, proberen we toch te bepalen wat het beste is voor het verhaal. Dat is een creatieve en prettige manier van samenwerken.

Het geheimzinnige element

Hoe was de samenwerking met Jean Dufaux voor *Djinn*?
Met Dufaux gaat het heel anders. Hij heeft mij opgezocht omdat hij een idee had voor een serie met in zijn hoofd een tekenaar zoals ik. Hij had *Eva Medusa* gelezen en dat beviel hem. Via Glénat zijn we met elkaar in contact gekomen.
Hij trekt een maand of zo uit voor een script en gaat dan weer door met andere strips. Gedurende de tijd dat hij er aan werkt is hij heel gefocust op die serie en heeft hij duidelijke ideeën over wat hij ermee wil. Daarna neemt hij afstand.

Van *Djinn* zijn inmiddels elf albums verschenen. Kon je uit de scripts van Dufaux goed afleiden welke kant hij met een verhaal op wilde gaan?
Ja, *Djinn* is makkelijk om uit te werken. Dufaux schrijft per script de hoofdstukken uit en de daarbij behorende dialogen. Hij draagt het dan aan mij over, en ik ga dan aan de slag met tekenen. Als ik iets niet begrijp, kan ik het hem gewoon vragen.
Daarna hebben we een tijd lang geen contact meer tot er een nieuw scenario klaarligt. We evalueren eigenlijk nauwelijks. We moeten nog maar zien hoe lang *Djinn* doorgaat. Ik ga hierna met Dufaux in ieder geval geen andere strip meer maken.

Een djinn is een mythische geest die volgens islamitische overlevering bezit kan nemen van mensen. De strip *Djinn* straalt dan ook geheimzinnigheid en occul-

RECHTS - **Studie voor Jade uit *Djinn*.**

ONDER - **Pagina 29 uit *Djinn 10: Het paviljoen der lusten*, onderdeel van de Indiase cyclus binnen de serie.**

tisme uit. *Djinn* heeft raakvlakken met jouwe eerdere strip *Eva Medusa*. Is dat toeval?

Ik hou van mystiek in stripverhalen. *Djinn* is heel mysterieus, net als *Eva Medusa*, maar dat is toch een andere serie die vooral over voodoo ging. Bij *Djinn* hangt altijd een waas van mysterie om alle vrouwelijke personen heen. Ik denk dat de serie goed in elkaar steekt. *Djinn* had best een lange aanlooptijd nodig, maar het is uiteindelijk een positieve ervaring geworden.

In je strips spelen bloedmooie, begerige vrouwen een hoofdrol. Zou je ook een mannelijk hoofdpersonage kunnen tekenen?

Ja hoor, maar het zijn vooral mijn scenaristen die vinden dat verhalen met vrouwelijke hoofdpersonen interessant zijn voor de voornamelijk mannelijke lezers. De sensualiteit van de tekeningen spreekt lezers ook aan. Het is lastig om niet in clichés te vervallen, maar bij erotiek probeer ik ook het karakter van het personage een rol te laten spelen. Dat voegt iets extra's toe.

Aangezien ik historische verhalen maak met een nadruk op het mystieke en het oriëntaalse vind ik het vanzelfsprekend dat de hoofdpersoon een vrouw is. Want rond een vrouw zijn vaak veel verhalen te vertellen. Maar het is geen verplichte keuze. Mannen vind ik ook prima om te tekenen, hoor.

michel.van.merriënboer@stripschrift.nl

Met dank aan Stephanie Buijs voor de vertaling en Elsa Dijkstra voor haar redactionele hulp.

Lieve lezers...

ILLUSTRATIE FRITS JONKER

Ik begon net te denken dat ik mijn stukjes voor de kat ze kut zat te tikken, dat ik een te grote broek had aangetrokken door in de voetsporen van de notoire Ben Bits te treden. Dat ik door niemand werd gelezen.

Maar zie daar, mijn vorige stukje heeft wat losgemaakt bij de lezers. Ik kreeg zowaar fanmail. Van Gerrit de Jager, die me het heuglijke nieuws bracht dat eind september zijn beeldroman *Door zonder familie* verschijnt, een 'verhaal over een gewoon mens die het moet zien te rooien in een gewone mensenwereld en die zichzelf aan het einde opnieuw heeft uitgevonden.'

Precies wat de dokter voorschrijft! Ook kreeg ik een brief van Willem Feltkamp van de Toonder Compagnie die me aanmoedigt door te gaan met 'het wakker schoppen van de Nederlandse stripscene. Het is hard nodig.'

Vind ik dus ook! Kijk, aan talent ontbreekt het niet in de Nederlandse stripwereld, maar aan fantasie des te meer. Als je vijf jaar lang een zak geld te verdelen krijgt van de overheid en niks beters weet te verzinnen dan staalkaarten en éénpaginaverstrippingen, waarbij je ook nog vooral je persoonlijke vrienden bevoordeelt, dan ben je bezig de Nederlandse strip te versjteren.

De Nederlandse stripcultuur is er vooral één van terugkijken. Kijk naar stripblad *Eppo*, waarin het nog steeds draait om *Storm* en *Franka*, net als dertig jaar geleden, en waar – overigens zeer getalenteerde tekenaars – proberen *Gilles de Geus* nog een keer over te doen, of *Professor Palmboom*. Er staat niet echt iets nieuws in. *Eppo* bedient een publiek dat – met alle respect – aan het uitsterven is. Er wordt niet naar de toekomst gekeken.

Dat is niet zo raar. De Stripschapprijs wordt elk jaar toegekend aan een striptekenaar die meestal al tientallen jaren actief is en die 'aan de beurt is'. Over de winnaar wordt vaak gezegd dat hij de prijs 'al veel eerder had moeten krijgen.' Prachtig dat de gevestigde helden worden geëerd, maar het past wel in die cultuur van achterom kijken.

Zelfde met de nieuwe Marten Toonderprijs: 25.000 euro bedraagt die. Kun je jong talent mee uit de verf laten komen. En wie krijgt 'm? Jan Kruis, Peter Pontiac, Joost Swarte.

Hou daarmee op. Het oude moet geëerd worden, Kruis, Pontiac en Swarte verdienen zonder meer hun altaar, hun luxe complete werken, hun plek in de eregalerij, maar er moeten nieuwe wegen worden ingeslagen. Het experiment moet worden aangemoedigd, met 25.000 euro kun je jonge mensen uitlokken eens iets geks te doen. Vooruit te kijken, zèlf iets te verzinnen.

Onward, soldiers. Ikzelf blijf hier aan wal staan.

peter.breedveld@stripschrift.nl

ADVERTENTIE

•STRIPS•GAMES•MANGA•
SPECIAALZAAK
EPPO

Kleine Berg 33 • 5611 JS Eindhoven
Tel. 040 - 2 441 882 • www.eppo.nl

ADVERTENTIE

AKIM
Stripspeciaalzaak

Geen winkel in de buurt,
door ons worden de strips verstuurd

Bestel snel op Akim.nl

* Nieuwe strips
* Antiquarisch
* Tweedehands
* Manga's
* Comics
* Curiosa
* Originelen

Tevens inkoop van
partijen en verzamelingen

AKIM.nl
Stripwinkel Akim Ulgersmaweg 14 9731 BS Groningen

Het handwerk achter de Pixar-films

ERIK VAN DER HOEVEN

Vóór de computerjongens bij Pixar gaan animeren is er al twee jaar op papier getekend, op doek geschilderd en is met klei geboetseerd. De tentoonstelling *Pixar: 25 Years of Animation*, die in Amsterdam te zien is, zet het werk van de creatieve geesten achter animatiefilms als *Toy Story*, *Finding Nemo* en *Wall-E* in het zonnetje.

Pixar begon zijn zegetocht in animatieland met een kort filmpje over een geinig bureaulampje. Luxo is ook het eerste model dat je ziet op de expositie *Pixar: 25 Years of Animation*. De inrichting is sober. Aan de wanden hangen schetsen, tekeningen en schilderijen, in het midden van de ruimte staan beeldjes. Vaak staat daar de naam Greg Dykstra op. Deze ontwerper van Pixar, met ongetwijfeld een Nederlandse achtergrond, is heel productief. Van hem staan er schaalmodellen van urethaanhars van personages uit *Finding Nemo, A Bug's Life*, *The Incredibles*, *Ratatouille* en *Up*. Een andere naam die je bij veel modellen en tekeningen tegenkomt is Bud Luckey, die Woody uit *Toy Story* verbeeldde. Terwijl de Pixar-films bekendstaan om hun mooie, heldere kleuren, zijn de beeldjes uitgevoerd in betongrijs. Je realiseert je dan weer dat alles wat hier te zien is onderdeel was van een groot totaalproject: een computeranimatiefilm.

Drie secties

De mensen vormen de basis voor het succes van de films, niet de techniek, zei Elyse Klaidman van de Pixar University, bij de opening van de tentoonstelling in Amsterdam, Dat is ook de stelling van John Lasseter, nog altijd de man die de creatieve leiding heeft bij de Californische animatiestudio. Een goede film heeft een goed verhaal, boeiende personages en een geloofwaardige setting. Rond de drie voor elke Pixar-productie doorslaggevende elementen is ook de tentoonstelling *Pixar:*

FOTO CAROLIEN SIKKENK

25 Years of Animation opgebouwd. Er zijn drie secties: verhaal, personages en wereld. In Amsterdam wordt het onderscheid benadrukt door wanden met een eigen steunkleur: geel, groen en oranje.

Er is veel te zien, zoals schetsen van personages, met aantekeningen van de tekenaar. Maar ook pastels met scènes, storyboards, studies voor personages, etc. Pixar gaat bepaald niet over één nacht ijs. Als het idee voor de film er is krijgen tekenaars ruim de gelegenheid zich te oriënteren op de setting.

Om de juiste sfeer voor *Ratatouille* te krijgen, deed Belinda van Valkenburg bij voorbeeld een kookcursus

BOVEN - Belinda van Valkenburg, *shading art director* bij bij Pixar.

FOTO CAROLIEN SIKKENK

LINKS - Merchandising rond *Toy Story*.

FOTO RUTGER RAYMAKERS

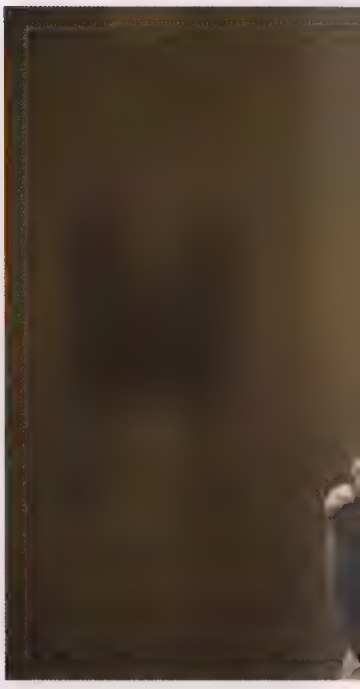

BOVEN - Als fervent tekenfilmliefhebber mocht klaviervirtuoos Wibi Soerjadi niet bij de opening van de expo ontbreken.

RECHTSBOVEN - De kleimodellen zijn gedetailleerd uitgevoerd, maar kleurloos.

'om te zien hoe lekker eten eruitziet'. Van Valkenburg begon in 2000 als digitaal tekenaar en is nu shading art director. 'Ik ben verantwoordelijk voor de textuur en kleuren van de sets en personages in de film. Kies ik een kleur dan voer ik die door in 3D.' Zij kroop ook over restaurantvloeren op rathoogte en liep door de riolen van Parijs. 'Ik wilde weten hoe haartjes zitten in een nat rattenvelletje.' Om het kunstenaarsgevoel in de film te houden tekende ze krassen op koper, nerven in hout en plooien in broeken op papier. Dat scande ze dan in en bewerkte ze op de computer. 'Op die manier houd je het handwerk erin en krijgt niet alles een computerlook.'

Van Valkenburg deed ook de textuur en kleur van *Toy Story 3*. 'Sinds de eerste collage van Woody heeft dat figuurtje een gedaantewisseling ondergaan. Qua animatie is er nu veel meer mogelijk. De personages in *Toy Story 3* en de sfeer bleven hetzelfde als in de eerste twee legendarische films. Maar wie goed kijkt ziet nu kleding die echt van stof lijkt, met plooien en naden en dergelijk. Het gele shirt met rode strepen van Woody is er vervaald, de naden hingen uit elkaar.'

In de sectie 'wereld' hangen tekeningen en schilderijen die een rol speelden bij het maken van een geloofwaardige *Nemo*-wereld. Veel kleurrijke visjes, maar ook monochromatische houtskooltekeningen van een dreigende diepzee. Uiteindelijk gaat het volgens Van Valkenburg om het creëren van een geloofwaardige wereld. Die mag ook weer niet te reëel zijn. Pixar waakt er zo voor dat mensen niet zeeziek worden in de bioscoop.

Moderne zoötroop

Van idee tot animatiefilm duurt in totaal zo'n vijf jaar. Vóór de computeranimatie begint tekenen, schilderen en boetseren de creatieve handwerkers een kleine twee jaar aan hun wereld en personages. De filmproductie is een collectief proces. Van Valkenburg: 'Een paar keer per dag komen we bij elkaar. Dan prikken we onze tekeningen op een groot bord en bespreken we die met elkaar.' Ze maken eerst een soort strip, met dialogen en tekeningen. Met zoveel mogelijk mensen bespreken ze tekening voor tekening; analyseren elke sequentie. Veel haalt het niet. Uiteindelijk hakt de regisseur de knoop door. Tekenaars blijven tijdens de hele productie betrokken.

Leuk om te zien op de expositie is hoe er soms gesleuteld

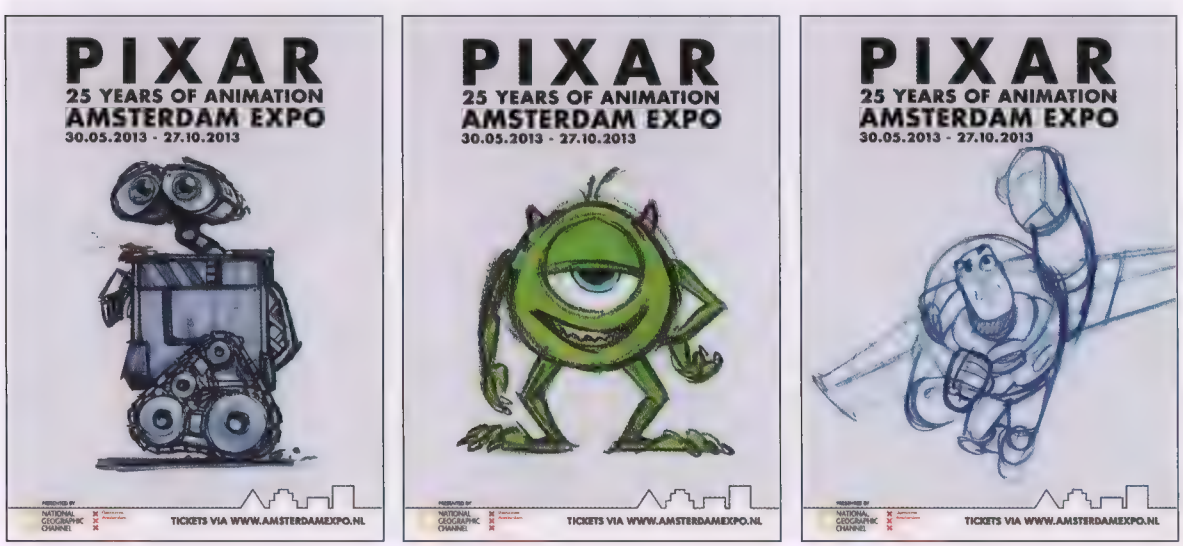

FOTO CAROLIEN SIKKENK

is aan personages. Over de ronde, groene eenoog Mike was snel overeenstemming, maar over Sulley, de blauwe, harige reus uit *Monsters Inc.* werd tijden gebrainstormd.

In een aparte ruimte stap je in de Artscape, een soort visuele rollercoaster met een digitale bewegende collage van kleurige tekeningen in hoge resolutie, geprojecteerd op wandbreed formaat en met geluid. De beelden komen uit de Pixar-films, maar zijn sterk vergroot en gecombineerd tot een wervelend geheel.

De kers op de pudding is de 'Toy Story Zoetrope' die bestaat uit maquettes, of eigenlijk 3D-prints, van *Toy Story*-figuurtjes. Als de draaischijf op snelheid komt, lijkt het net of Woody en zijn vrienden bewegen. De 3D-installatie is een moderne variant van de negentiende-eeuwse zoötroop, waar je beweging leek te zien als je door sleuven keek in een draaiende cylinder.

In 2005 had het Museum of Modern Art (MoMa) in New York de aftrap voor de Pixar- tentoonstelling. Die heette toen nog *Pixar: 20 Years of Animation*. Sinds die tijd reisde de deels vaste en voor een deel lokaal aangevulde tentoonstelling over de wereld. Amsterdam is de eenentwintigste standplaats. Nieuw op de expo, aan de Amsterdamse Zuidas, is een making of-filmpje over *Monsters University*, de animatiefilm die in juli in première gaat.

In de verschillende secties hangen en staan ruim vijfhonderd tekeningen, schilderijen en objecten van enkele tientallen Pixar-medewerkers. Sommig werk is anoniem, meestal staat er een naam van de maker bij. Veel van hen maken ook vrij werk, voor reclame of galeries, volgens Van Valkenburg. Verdere informatie over de Pixar-ambachtslieden ontbreekt. Ook in de ruim 180 pagina's tellende catalogus. Prachtige plaatjes maar als tekst alleen een voorwoordje en aan het slot een filmografie.

erik.van.der.hoeven@stripschrift.nl

Meer info: www.amsterdamexpo.nl

ADVERTENTIE

STRIPS & VEEL MEER!
STRIPS & veel meer!
Scheffersplein 1 Dordrecht
078 6142012 • stripwinkel-sjors.nl
STRIPWINKEL SJORS
313
driedertien®
STRIPCURIOSA
Voorstraat 313 Dordrecht • 078 6489500
STRIPCURIOSA

ADVERTENTIE

AKIM.nl
Waarom bestellen bij akim.nl ?
Snelle service
Uit voorraad leverbaar
Snel en gemakkelijk betalen
Niet goed geld terug
Vragen? mail naar info@akim.nl
AKIM
Stripwinkel Akim Ulgersmaweg 14 9731 BS Groningen

IJsbrand Oost houdt hoop voor strips

JOOP SCHREURS

BOVEN - Actiescène met Max Miller in een speedboat door de grachten van Groningen. De scène doet erg denken aan de film *Amsterdamned* van Dick Maas uit 1988.

IJsbrand Oost (1968, Franeker) heeft nog hoop voor de toekomst van de strip. Hij voelt de geduchte concurrentie van andere media, maar ziet de toekomst niet zo somber in. We kennen Oost voornamelijk van de strip *Max Miller* uit *Eppo*. Maar er is meer. *Stripschrift* zocht hem op. In zijn atelier vertelt Oost vol enthousiasme over strips, het maken van strips, hoe het eerste *Max Miller*-album tot stand kwam en wanneer het tweede avontuur in *Eppo* verschijnt.

IJsbrand Oost heeft door de jaren heen veel losse illustraties en korte strips getekend, meestal in opdracht van derden. Dat doet hij nog steeds, maar Oost werkt nu voornamelijk, naast zijn reguliere baan als ict'er, aan zijn eigen stripserie Max Miller. *Voor de losse illustraties is hij een dag of soms meerdere dagen aan het tekenen. Het directe resultaat geeft snel voldoening.*
Het maken van een langer stripverhaal van zo'n 44 pagina's kost hem ongeveer anderhalf tot twee jaar. Maar de voldoening is navenant groot als zo'n lang stripverhaal eindelijk af is. Waar geeft hij eigenlijk de voorkeur aan?

IJsbrand Oost: De combinatie van het 'korte-baanwerk' en het tekenen van een lang stripverhaal vind ik ideaal, omdat het beide genoemde voordelen verenigt. Nu ik in stripblad *Eppo* publiceer krijg ik de kans een compleet lang verhaal te maken. Dat is een diep gekoesterde wens.
Mijn uiteindelijke doel is meer tijd aan het striptekenen te kunnen besteden; ik hoop er in ieder geval deels van te kunnen leven.

Is dat haalbaar? De strip heeft het niet makkelijk op het moment.
De strip heeft zware concurrentie van films, games en het internet. Dat proces is eigenlijk al jaren aan de gang. Ik denk al vanaf 1975 toen ook de oplage van *Eppo* langzaamaan steeds kleiner werd.
Maar ik kan mij niet voorstellen dat de strip echt helemaal verdwijnt. Er bestaan nog steeds voldoende mensen die er geld voor over hebben om een goed geschreven en getekende strip te kopen en te lezen. Al zal er weer een hoop veranderen door de komst van de sociale media, ook voor strips.

FOTO WILLEM NABER

ONDER - Illustratie voor een rapport van de bibliotheken over mediawijsheid bij kinderen.

Geen prijs, toch een stimulans

Hoe is Max Miller ontstaan?

Ik ben rond 2004 serieus met *Max Miller* aan de slag gegaan. Uitgeverij M had net bekendgemaakt de Martin Lodewijk-prijs in te stellen voor een strip die potentie had om uit te groeien tot een serie. Ik tekende al regelmatig korte strips en ik was tussen de bedrijven bezig met een opzetje voor een lange avonturenstrip. Dat ben ik gaan uitwerken met Max Miller in de hoofdrol, een stripfiguur die ik al eerder had bedacht. Dat verhaal werd een oerversie van wat later het verhaal *Moordkunsten* is geworden. Net nadat ik een aantal pagina's had getekend en die wilde opsturen, bleek uitgeverij M te zijn gestopt met strips. Uit een e-mail van de uitgever bleek dat die Martin Lodewijk-prijs een stille dood gestorven was! Vervolgens besloot ik de strip toch af te maken en maar te zien wat er van zou komen. Medio 2008 had ik ongeveer 20 pagina's getekend. In die tijd was ik vooral bezig met uit te zoeken hoe ik zo'n strip moest vormgeven. Ik was mezelf echt aan het uitvinden: hoe maak ik een lang stripverhaal? Hoe zet ik pagina's op? Dat soort dingen. Ik heb met 3 en 4 stroken per pagina geëxperimenteerd; scènes die niet echt liepen heb ik opnieuw getekend en gemonteerd. Ik was echt zoekende en ik merkte dat een lang verhaal een andere dynamiek heeft dan mijn korte stripverhalen. Het ritme van een halve of hele pagina had ik wel door, maar een strip van 44 pagina's is andere koek. Ik had het verhaal al helemaal uitgeschreven maar gaandeweg ben ik toch delen ervan gaan herschrijven. Ik startte ook een weblog waar ik regelmatig positieve reacties op mijn tekenwerk kreeg. Ook voerde ik gesprekken met potentiële uitgevers, waaronder Jan Verdegaal van uitgeverij BeeDee. Dit soort

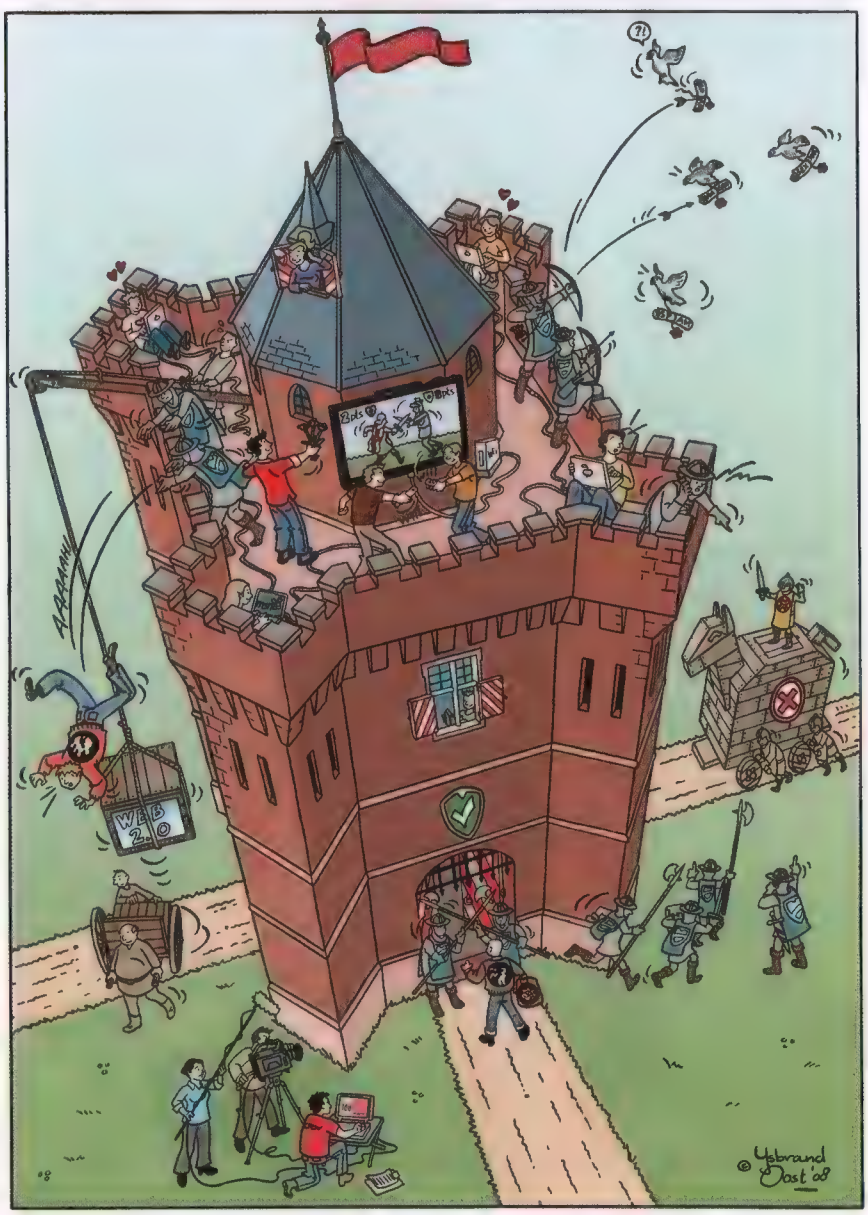

RECHTS - Deze kleurplaat maakte Oost voor *Volvo Klassieker Magazine* in 2010.

ONDER - IJsbrand Oost maakte enkele omslagschetsen voor *Moordkunsten*, het eerste album; daarna werd de getoonde kleurenschets verder uitgewerkt. Uiteindelijk viel de keuze op een ander ontwerp.

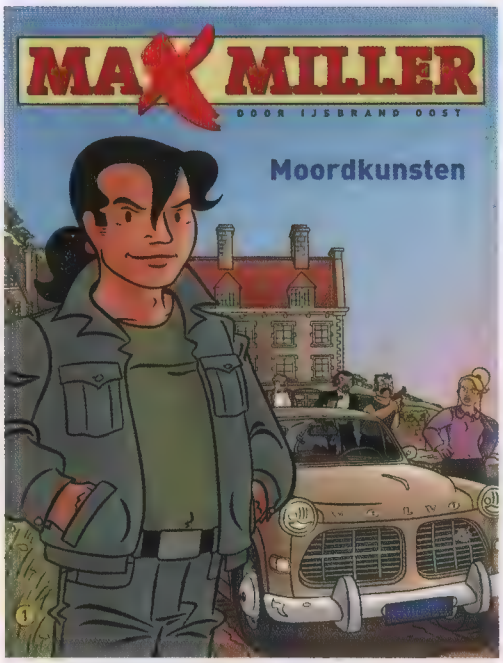

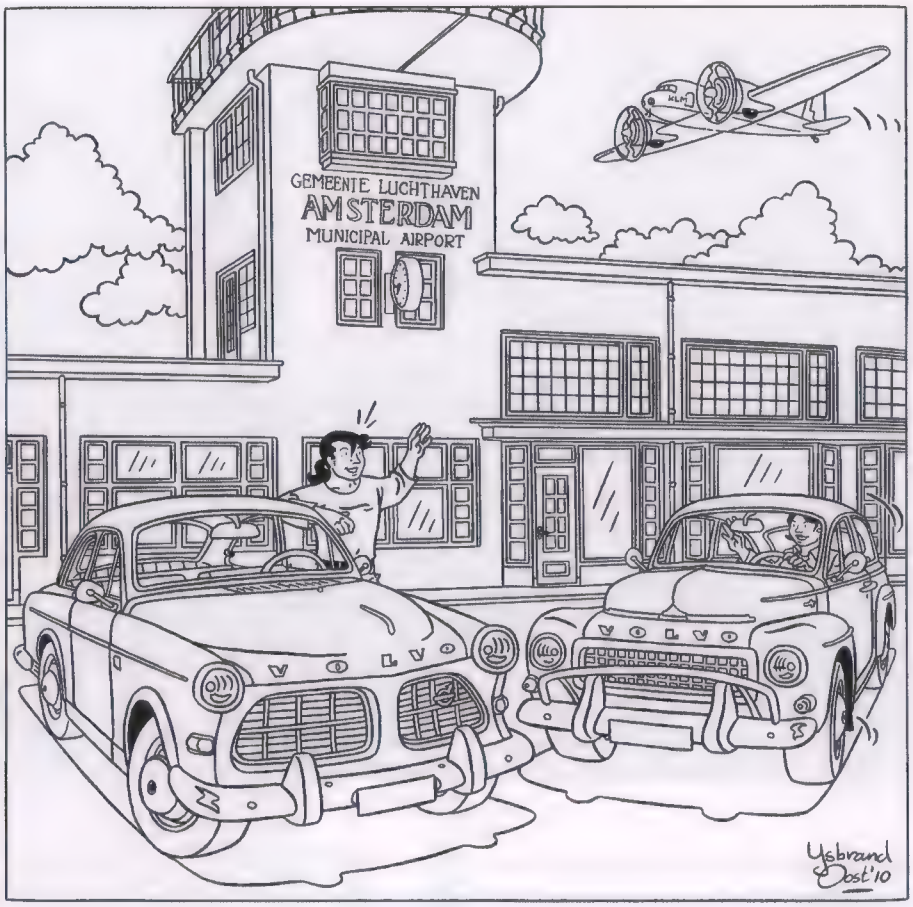

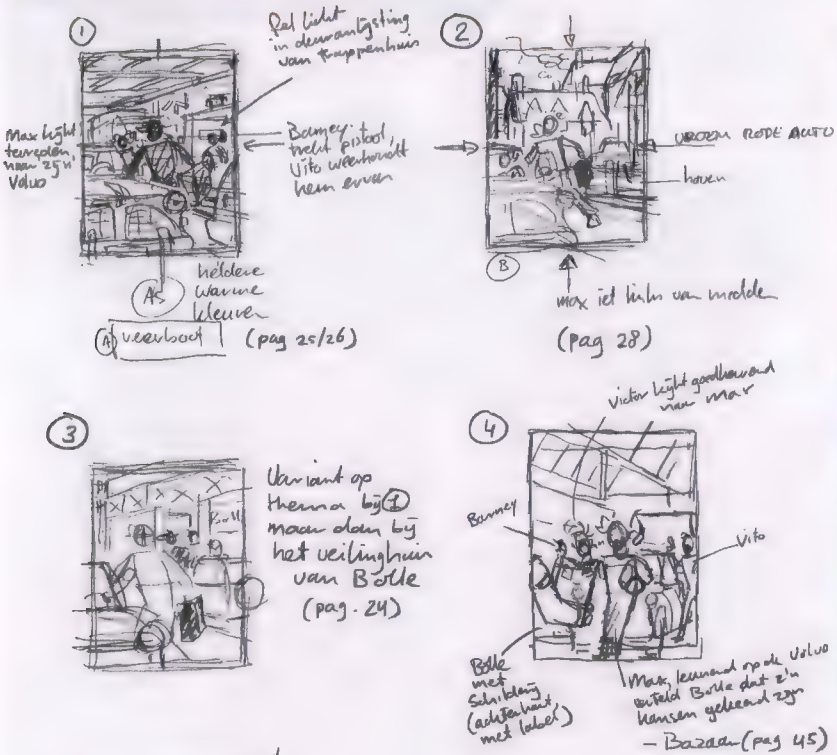
1
Rol licht in deurantsting van trappenhuis
Barney trekt pistool, Vito weerhoudt hem ervan
Max krijgt terugslag van 25'n Volvo
2
VROEGER RODE AUTO
haven
max ziet licht van melde
(pag 28)
3
Variant op thema bij 1 maar dan bij het veilinghuis van Bolle
(pag. 24)
4
Victor krijgt goedkeuring van max
Barney
Vito
Bolle met schrikbeeld (achterkant met label)
Max leunend op de Volvo ontdekt Bolle dat z'n kousen gekleurd zijn
– Bazaar (pag 45)
5
Barney duwt Max tegen binnen
Vito legt koffer op bureau
Bolle half buiten beeld
– Max in ontsting Vito/Bureau/Bolle landhuis (pag 36)
6
montage van verhaalelementen

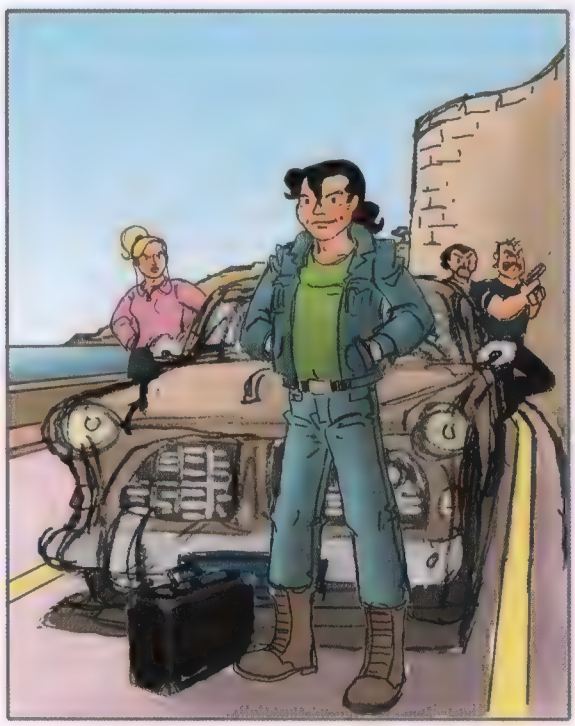

zaken vormde voor mij een stimulans om door te gaan. In 2008 maakte Rob van Bavel bekend *Eppo* weer te willen uitgeven en heb ik contact met hem opgenomen. We zijn in gesprek geraakt en dat heeft geresulteerd in het eerste korte *Max Miller*-verhaal *Spelbederf* in 2009. Daarna ben ik opnieuw begonnen met *Moordkunsten*, waarbij ik het scenario en de montage weer heb aangepast. Ook heb ik veel dingen opnieuw getekend, al heb ik veel bestaand tekenwerk kunnen hergebruiken. Sommige scènes hebben meer ruimte gekregen, want bepaalde pagina's werden wel erg vol. De voorpublicatie

is in *Eppo* begin 2011 gestart toen ik bijna klaar was met tekenen.

Het tweede lange verhaal maak je nu samen met Frank Jonker. Waarom?

Frank Jonker heb ik leren kennen in het eerste jaar van de herlancering van *Eppo*. Daarin stond ook een verhaal van *Bob Evers* op scenario van Frank en met tekeningen van Hans van Oudenaarden.

Tijdens stripbeurzen en tekenaarsdineetjes spraken we met enige regelmaat met elkaar. Ik las de *Bob Evers*-stripverhalen en ik vond dat die verhalen goed en lekker geschreven waren. Tijdens het maken van *Moordkunsten* heb ik gemerkt dat het in beeld brengen van verhalen mijn passie is, en dat mij dit makkelijker en natuurlijker afgaat dan het schrijven van een scenario. Ik heb Frank daarom in het najaar 2011 gevraagd of hij met mij het volgende *Max Miller*-verhaal wilde maken. Hij reageerde enthousiast en de samenwerking was snel beklonken. We werken samen het verhaal uit waarbij Frank het scenario schrijft en ik de tekeningen maak.

Werkwijze

Vertel eens hoe een pagina van *Max Miller* tot stand komt?

Bij het tweede *Max Miller*-verhaal, *De Orde van de Blauwe Steen*, is het zo dat Frank een geschreven pagina aanlevert met daarbij aangegeven hoeveel plaatjes er nodig zijn, met een korte omschrijving van de setting, de handeling en wat de personages doen, inclusief de ballonteksten. Ik lees zo'n scenariopagina, of een hele scène over meerdere pagina's, dan een aantal keren goed door om een gevoel te krijgen van wat er gaat

BOVEN - ***Max Miller goes America!*** **Miller verblijft even tijdelijk in Miami Beach. Illustratie uit 2011 gemaakt voor een verzamelaar. Ook uitgegeven als prent.**

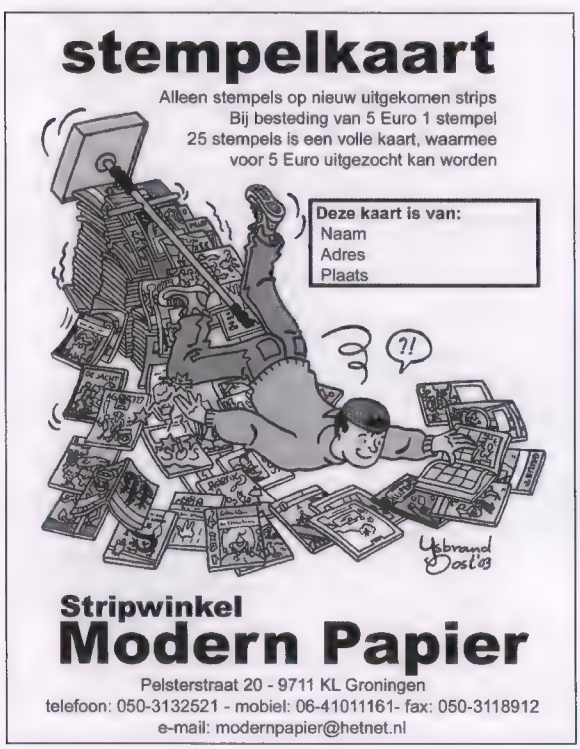

LINKS - **De klanten van Stripwinkel Modern Papier uit Groningen konden gebruik maken van een door Oost ontworpen stempelkaart uit 2003.**

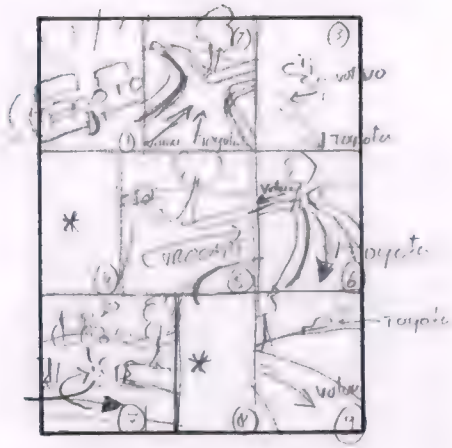

BOVEN - Eén van de vijf omslagillustraties voor de draaiboeken gladheidsbestrijding bij de Milieudienst Groningen. De illustraties uit 2003 werden tevens gebruikt voor krantenadvertenties.
RECHTS - Stripje voor de Milieudienst Groningen in 2004. Hoofdpersoon is *Ad Emdé* (= algemeen directeur Milieudienst).
GEHEEL RECHTS - Pagina 30 van het *Max Miller*-verhaal *Moordkunsten* in wording.
Achtereenvolgens van ruwe opzet naar een eerste geschetste pagina. Vervolgens via potlood naar de geïnkte pagina en de ingekleurde versie.

gebeuren en wat belangrijk is. Dan ga ik de pagina indelen en bepaal ik hoe ik de scène in beeld ga brengen en wat de compositie wordt van de plaatjes. Ik hou ook rekening met de tegenoverliggende pagina, zodat ze straks in het album zoveel mogelijk een eenheid vormen.
Ik schets de pagina vervolgens ruw uit in kleine 'duimnageltjes', waarin vooral de pagina-indeling is aangegeven en de beweging die de personages maken. Vaak maak ik daarvan een aantal varianten.

Dit is jouw houvast voor het moment dat je echt gaat tekenen?

Ja. Daarna ga ik de pagina op groot formaat schetsen. Ik maak dan eerst een ruwe opzet en die ga ik steeds verder verfijnen. Met behulp van een lichtbak en velletjes schetspapier ga ik de pagina plaatje voor plaatje gedetailleerd uitwerken in potlood. Eerst de decors, en daarna de belangrijke personages en bij voorbeeld de auto's die ik vaak op een nieuw velletje even apart schets. Dan schuif ik deze losse schetsen over het vel papier met het decor heen om te kijken hoe het er ongeveer uit komt te zien.
Al die verschillende losse tekeningen scan ik dan in de computer in en monteer ze in Photoshop tot een volledig plaatje.

Dat betekent dus veel digitaal monteren?

Klopt. Eerst weer de decors en vervolgens knip ik digitaal de losse elementen, zoals auto's en personages, uit en plak ze in het decor. Het voordeel van dit digitaal monteren van de plaatjes is dat je meteen ziet of de compositie werkt, de achtergrond klopt en de personages goed geplaatst zijn. Op deze manier zie ik de hele pagina ontstaan en kan ik meteen beoordelen of het verhaal goed wordt verteld of dat ik nog dingen moet bijstellen. Ik kan bij voorbeeld met één druk op de knop een plaatje iets vergroten of juist wat verkleinen, of de houding van een personage nog aanpassen.

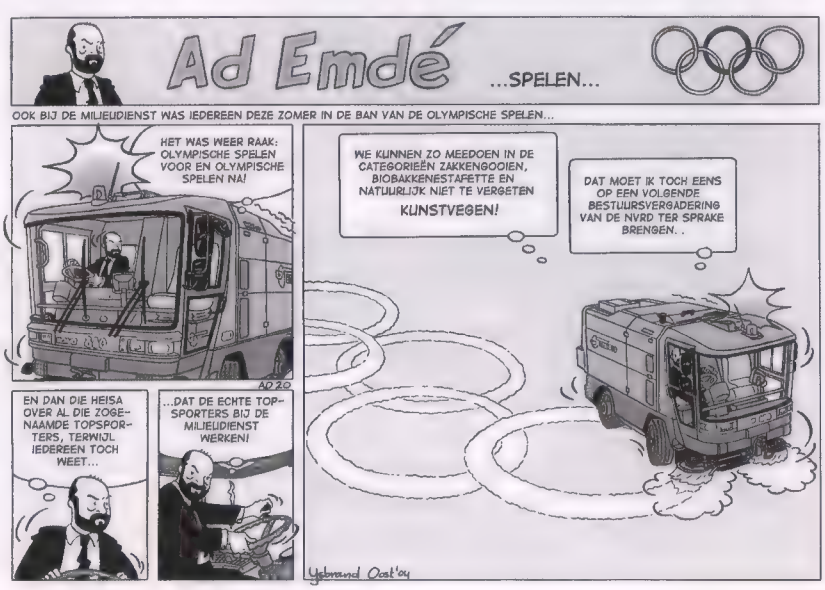
Ad Emdé
...SPELEN...
OOK BIJ DE MILIEUDIENST WAS IEDEREEN DEZE ZOMER IN DE BAN VAN DE OLYMPISCHE SPELEN...
HET WAS WEER RAAK: OLYMPISCHE SPELEN VOOR EN OLYMPISCHE SPELEN NA!
AD 2.0
EN DAN DIE HEISA OVER AL DIE ZOGENAAMDE TOPSPORTERS, TERWIJL IEDEREEN TOCH WEET...
...DAT DE ECHTE TOPSPORTERS BIJ DE MILIEUDIENST WERKEN!
WE KUNNEN ZO MEEDOEN IN DE CATEGORIEËN ZAKKENGOOIEN, BIOBAKKENESTAFETTE EN NATUURLIJK NIET TE VERGETEN KUNSTVEGEN!
DAT MOET IK TOCH EENS OP EEN VOLGENDE BESTUURSVERGADERING VAN DE NVRD TER SPRAKE BRENGEN..
Ybbrand Oost'ay

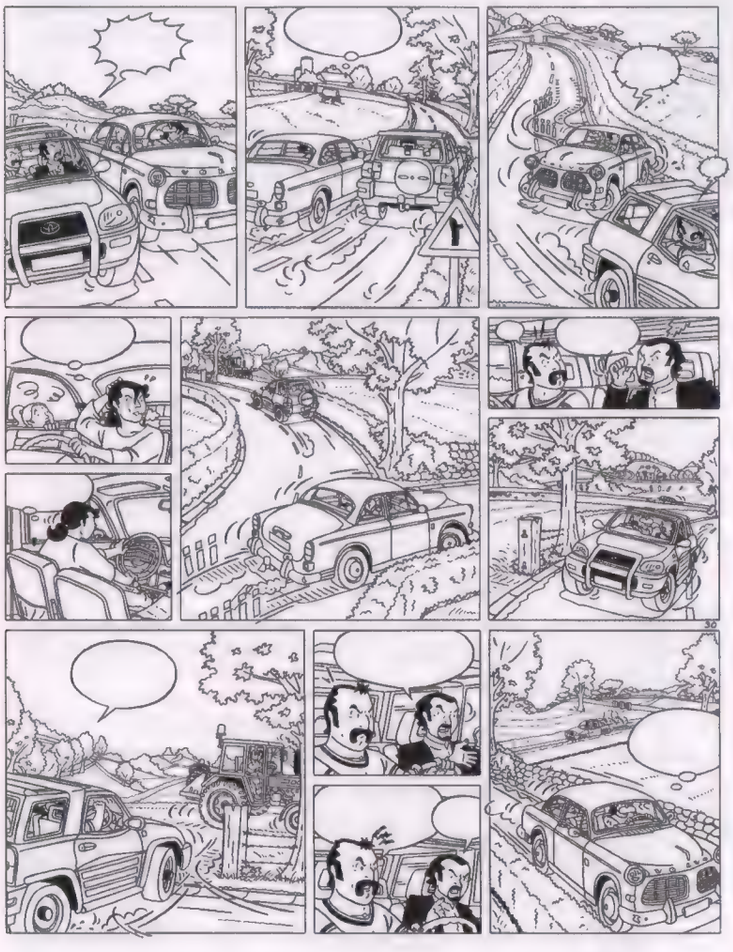

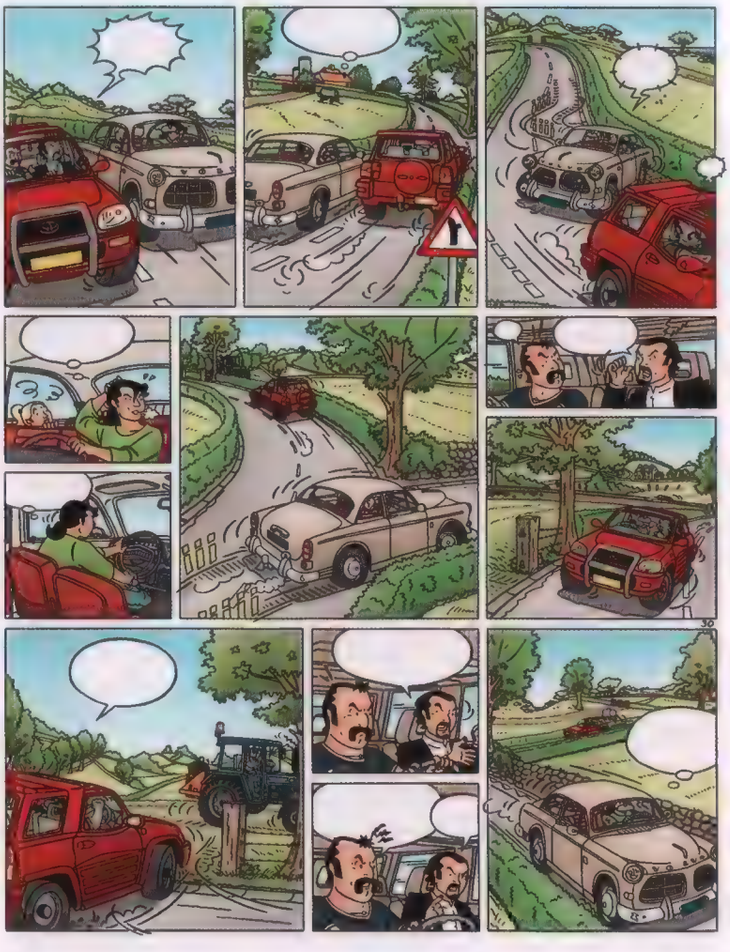

Als ik tevreden ben over de digitale versie van de geschetste pagina, print ik de pagina uit en werk ik de schets met behulp van een lichtbak in potlood verder uit op het definitieve tekenpapier, om deze vervolgens te inkten. Het inkten rechtstreeks op de potloodlijn vind ik lekker werken. De kwaliteit van de inktlijn is beter dan wanneer ik op een apart vel papier zou inkten op de lichtbak. Ik overschrijf dus de potloodlijn.

BOVEN - Deze niet gebruikte tekening voor *Moordkunsten* werd later de nieuwjaarskaart voor 2006.

Mijn zus Jildou kleurt de strip vervolgens in.
Ik stuur de pagina naar haar op met wat aanwijzingen en indien nodig een ruw kleurvoorbeeld zoals ik dat in mijn hoofd heb, samen met wat foto's als referentie. Ik ben bijzonder blij met haar inkleuringen, want zij geeft de pagina's met kleur echt iets extra's, meer dan wanneer ik het zelf zou doen. En het scheelt mij in tijd. Mijn losse prenten en illustraties kleur ik vaak wèl zelf in omdat ik het kleuren wel erg leuk vind om te doen. Bij prenten van *Max Miller* zorg ik er dan wel voor om zo goed mogelijk in dezelfde inkleurstijl te blijven als de strippagina's.
Het afwerken van de pagina's wordt op de redactie van *Eppo* gedaan. Ik lever de kleurbestanden aan, de bestanden met de geïnkte pagina's in zwart/wit en een Word-document met de ballonteksten. De uitgeverij monteert de pagina's vervolgens tot één geheel en zet de teksten in de ballonnetjes. Naar verwachting verschijnt het tweede verhaal medio dit jaar in *Eppo*.

Heb je een tekenopleiding gevolgd?
Nee. Ik heb wel eindexamen tekenen gedaan op de middelbare school, maar dat had weinig met strips te maken. In die periode en de jaren erna schilderde ik veel. Tegenwoordig heb ik daar amper tijd voor; ik zou het graag weer eens oppakken.

Strips maakte ik van jongs af aan thuis en ook mijn schoolschriften stonden altijd helemaal vol met striptekeningen. Op de middelbare school maakte ik strips voor de schoolkrant. Dat is voor veel tekenaars herkenbaar. Sommige jongeren, zoals ik, gaan er dan mee door, en op een gegeven moment lijkt het dan ergens op. Dan word je overmoedig en laat je je werk aan anderen zien. Dat is best confronterend, vooral als professionals hun oordeel vellen. Maar opbouwende kritiek is een goede leermeester en het vormde voor mij een belangrijke stimulans om door te gaan en mezelf te verbeteren.

Verwant aan Franka maar anders
Jouw strip wordt vaak vergeleken met *Franka*. Wat vind je daarvan?
Het is geen geheim dat *Franka* van Henk Kuijpers een voorbeeld voor mij is geweest. Ik werd in de jaren 1970 al gegrepen door deze strip uit *Pep*. Maar het was nooit mijn bedoeling om in dezelfde stijl te tekenen. De heldere tekenstijl, of klare lijn, van strips als *Franka*, *Kuifje*, *Blake en Mortimer* en *January Jones* heeft mij altijd erg aangesproken. In deze stijl probeer ik mijn eigen vorm en lijn te vinden. Zoiets heeft tijd nodig. Veel mensen herkennen mijn werk als verwant aan dat van Henk Kuijpers. Als je goed kijkt zijn de overeenkomsten echter minder groot dan je op het eerste gezicht zou denken.

Waarom is de klare-lijnstijl populair?
Bij lezers of tekenaars? Ik zie niet veel tekenaars in die stijl tekenen. Er zijn meer stripmakers met een humoristische stijl. De heldere manier van het in beeld brengen en vertellen van verhalen spreekt mensen aan. In de klare lijn probeer je je als tekenaar te beperken tot de essentiële lijnen die nodig zijn voor het vertellen van het verhaal en het overbrengen van de sfeer. Daarom is deze stijl bij uitstek geschikt voor avonturenverhalen.

***Moordkunsten* ligt al weer een poos in de winkel. Wat doet je dit?**
Ik vind het geweldig! Ik ben enorm gedreven om lange stripverhalen te maken; niets is heerlijker om alleen op mijn zolderkamer zo'n verhaal te tekenen. De ultieme voldoening is dan dat zo'n verhaal wordt gepubliceerd, gelezen en gewaardeerd door een publiek. Het is toch fantastisch om te zien dat lezers tijdens een stripbeurs mijn album kopen en in de rij staan om hun exemplaar te laten signeren. Een beter compliment kan ik niet krijgen!

joop.schreurs@stripschrift.nl

Meer info: *www.maxmillerstrips.nl*

ADVERTENTIE

Bul Super
Stripboekhandel
– sinds 1976 –
Vanouds de grootste!

Welkom
op onze nieuwe site
www.antiekestrips.nl

En natuurlijk ook
in onze winkel
Stripboekhandel
Bul Super
Breestraat 18-22
te Delft!

ADVERTENTIE

Na 40 jaar komt hij weer op stoom

Meer info verderop in dit nummer

ADVERTENTIE

Strijensedijk 3
3295 KL 's-Gravendeel
Tel.: 06-16110888
info@profbarabas.nl

Stripwinkel Prof Barabas
Uw winkel voor antiquarische strips!

- In- en verkoop van strips
- 25.000 titels op voorraad
- Walt Disney en Vandersteen
- Originele tekeningen
- Stripgadgets en striphoesjes

In onze galerij zijn originele tekeningen te koop van diverse auteurs!

Kom eens kijken in onze nieuwe winkel in 's-Gravendeel

Internetwinkel www.profbarabas.nl

ADVERTENTIE

Comic Stripshop
de eerste de beste
Internet-Stripboekhandel

www.comicstripshop.com
www.stripboekhandel.nl

Het dubbel-leven van Jean Dulieu

DIK RONDELTAP

'Een helendal zeer buitengemeen nogal wel zo tamelijk moeilijke man'. Een typering van Jan van Oort (artiestennaam Jean Dulieu, 1921-2006), de gekwelde schepper van de succesvolle strip *Paulus de boskabouter*. Zijn oudste dochter Dorinde van Oort schreef een intrigerende biografie over haar vader: *Paulus de boskabouter of Het dubbelleven van Jean Dulieu.*

Jan van Oort was een autodidactische, veelzijdig getalenteerde, eenzelvige man met geheimen, remmingen, innerlijke conflicten en obsessies. Hij vergaarde onder het pseudoniem Jean Dulieu veel roem als de schepper van Paulus de boskabouter maar constateerde aan het eind van zijn leven, teruggetrokken als een kluizenaar, gekweld dat men niet zat te wachten op zijn 'volwassen' literaire werk in de vorm van romans vol autobiografische elementen.

Op basis van honderden bladzijden dagboeken, brieven, notities en familiekronieken en aan de hand van twee ongepubliceerde romanmanuscripten van Dulieu schreef de oudste dochter van de kunstenaar, de schrijfster en beeldend kunstenaar Dorinde van Oort (1946), een intrigerende biografie vol dramatische ontwikkelingen van deze ondoorgrondelijke, door het kloosterleven gefascineerde, zoekende schepper: *Paulus de boskabouter of Het dubbelleven van Jean Dulieu.*

Van Oort vertelt zijn levensverhaal zo objectief en realistisch mogelijk, zo schrijft ze in het voorwoord, om een beeld te schetsen van de artistieke ontwikkeling van haar vader. Zij concentreert zich op de oorsprong van de boskabouter en zijn kornuiten, laat een serieuze cultuurhistorische verhandeling over het *Paulus*-oeuvre over aan anderen, maar heeft meer dan genoeg opmerkelijks te vertellen om van deze biografie een boeiend en onderhoudend boek te maken.

Paulus de boskabouter of Het dubbelleven van Jean Dulieu

Van Oort
Cossee 2013
ISBN 978-90-5936-326-7
Prijs € 29,90
400 pagina's
Zwart/wit (hk)

Traumatische jeugdervaringen

Jan van Oort is de zoon van concertzanger Hendrik Christiaan van Oort en zijn tweede vrouw Mien van Oort-Braakensiek. Zij is de dochter van kunstschilder, graficus en illustrator Johan Braakensiek (1858-1940), tevens befaamd politiek tekenaar. Een gastvrije grootvader die voor zijn kleinzoon een bron van inspiratie blijkt te zijn en wiens karaktertrekken voor een deel terug te vinden zijn in de boskabouter, maar ook in Paulus' grote vrienden: de uil Oehoeboeroe en de raaf Salamo.

Jan wordt in een vrouwelijke omgeving beschermd opgevoed door zijn levenslustige moeder, waarmee hij een (incestueuze?) haat-liefderelatie opbouwt, die, aangevuld met de ervaringen die Jan later opdoet met zijn stiefmoeder bepalend zijn voor zijn houding tegenover vrouwen, seksualiteit en zijn afkeer van lichamelijkheid. Veel eigenschappen van deze twee als 'moeilijk' bekendstaande vrouwen zijn te herkennen in de antagonist van Paulus: de heks Eucalypta.

Vader Hendrik geeft muzieklessen aan huis en Jan, die door zijn overbezorgde moeder binnenshuis wordt gehouden, mag vooral geen lawaai maken, zodat hij vaak op zijn kamertje zit te tekenen, te knutselen en te fantaseren.

Het huwelijk van de ouders is slecht en Jan maakt een traumatische ervaring mee als hij zijn moeder en haar minnaar op heterdaad betrapt. De eenzame puberteitsjaren die volgen na de eenzelvige kindertijd zijn er volgens de biografe de oorzaak van dat Jan zijn verdere leven last zal blijven houden van een gebrek aan sociale vaardigheden, onrealistische verwachtingen en een sterk egocentrische instelling.

Talenten

Op negenjarige leeftijd krijgt Jan een viool. Vader Hendrik verwelkomt de muzikale talenten van zijn zoon en als die – mede door zijn ziekte, bronchiale astma – op het gymnasium en daarna de Ulo strandt, dan zorgt hij er voor dat Jan in 1936 op het conservatorium terechtkomt.

De jaren tussen tussen 1939 en 1946 vormen een heftige periode voor de tussen zijn vele talenten weifelende violist. Hij begint een dagboek waarin hij openhartig over zijn nachtmerries, twijfels en depressies schrijft en zijn liefde voor de natuur en de stilte belijdt.

Vader Hendrik scheidt van de ontrouwe Mien en hertrouwt met An Beets, een eigenaardig gearrangeerd huwelijk. Dorinde schreef naar aanleiding van dit gegeven overigens eerder een roman: *Vrouw in de schaduw – Een familiegeschiedenis*. Hendrik van Oort had zijn vriend, de effectenhandelaar H.C. Oud, beloofd na diens dood met zijn minnares/huishoudster An Beets te trouwen en kreeg daarvoor een schenking van 8300 gulden. Aanvankelijk reageert Jan heel enthousiast op zijn nieuwe stiefmoeder, maar ook met deze manipulatieve vrouw krijgt hij later een ingewikkelde haat-liefderelatie. Vader Van Oort wordt kort nadat het gezin zich heeft gevestigd in Soest na een raadselachtig ongeval en na geheimzinnige vergiftigingsverschijnselen opgenomen in een psychiatrische inrichting.

Jan heeft inmiddels zijn Kitty Sijmons (een nichtje van zijn stiefmoeder) ontmoet. Hij voelt zich tot haar aangetrokken, maar hij deinst terug voor lichamelijke intimiteit en schrijft in zijn dagboek over zijn problemen met seksualiteit en het huwelijk. Toch trouwt hij in 1943, om vervolgens een paar dagen na het huwelijk, waarin het voorlopig nog niet tot volledige seks zal komen, drie weken te verdwijnen, een tijd die hij volgens de biografe hoogstwaarschijnlijk in de Sint Paulusabdij in Oosterhout heeft doorgebracht. Hij zou zich daar naast contemplatieve bezigheden ook hebben verdiept in houtbewerking, wat hem later van pas zou komen bij zijn collectie marionetten en speelpoppen.

Egocentrische kunstenaar

In 1944 is Jan na in diverse orkesten te hebben gespeeld inmiddels benoemd tot tweede violist bij het Concertgebouworkest, waarbij zijn onverschilligheid voor het trieste lot van joodse muzikanten tekenend is voor zijn gebrek aan maatschappelijk en politiek engagement. Als het muzikale leven in Amsterdam eind 1944 nagenoeg stilvalt neemt Jan ontslag en richt zich als Jean Dulieu serieus op het tekenen van de strip *Paulus* en het maken van zijn marionettenpoppen.

De eerste *Paulus*-strips over de boskabouter en zijn kornuiten in het Grote Bos verschijnen in 1946 in *Het Vrije Volk*. In dat jaar wordt ook Dorinde, de eerste van vier kinderen, geboren en het gezin vestigt zich op Terschelling, waarna landelijke toernees volgen van het *Paulus*-poppentheater De Sprokenspiegel. Jean Dulieu maakt diverse reizen naar Denemarken en Italië waarover hij in brieven verslag doet. De populariteit van Paulus de boskabouter neemt een enorme vlucht als de Vara-radio in 1955 begint met de hoorspelen, waarbij de eenling Dulieu, inmiddels weer met zijn gezin verhuisd naar Soest, praktisch alle stemmen voor zijn rekening neemt.

Dorinde heeft de biografie in vier episodes geordend. Vooral in het laatste deel: *Dubbelleven*, dat loopt van 1953 tot de dood van Jean Dulieu in 2006 schetst zij overtuigend de tegenstellingen tussen het beeld dat de buitenwereld krijgt voorgeschoteld van het ideale gezinnetje van de schepper van Paulus tegenover de rauwe werkelijkheid van een obsessief gedreven, egocentrische kunstenaar met een overheersende drang naar eenzaamheid en het kloosterleven, die plotseling in razernij kon vervallen bij creatieve inzinkingen. De laatste twintig jaar van zijn leven, na de dood van Kitty, brengt Dulieu voornamelijk in eenzaamheid door, in zijn als monnikencel ingerichte kamer en dagelijks wandelend met zijn hond in het bos, langs zijn geliefde vrienden, de bomen.

'De keuze tussen het bos en de mensen is in het voordeel van het bos beslecht', zo schrijft Dorinde aan het eind van deze biografie over haar getormenteerde vader, wiens helden uit het Grote Bos ons nog steeds zoveel (voor)lees-, kijk- en luisterplezier bezorgen.

dik.rondeltap@stripschrift.nl

MARQ DENKT

aan die andere Marc

door Marq van Broekhoven

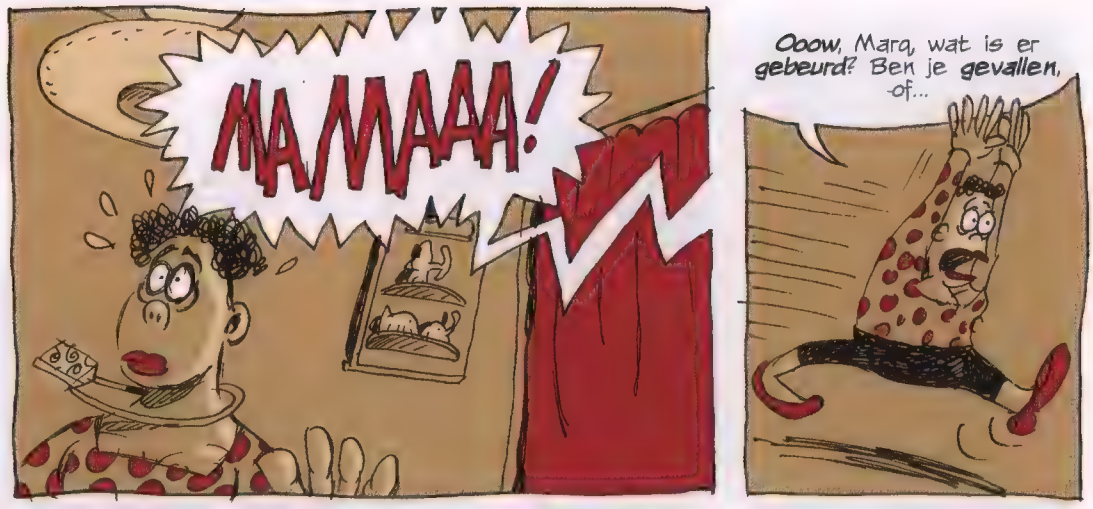

Kijk, mam! Hier staat 't: Aanstaande zaterdag signeert de Vlaamse striptekenaar Marc Sleen in Standaard Boekhandel...
Marx Leen?
Hier in Eindhoven!
Jee... Ik schrok me rot! Ik dacht dat je mins...
Marc Sleen! Van NERO!
Ik was dertien en een groot fan van Nero.
Alles heeft 'n eind, behalve 'n worstje...
Dat heeft er twee.

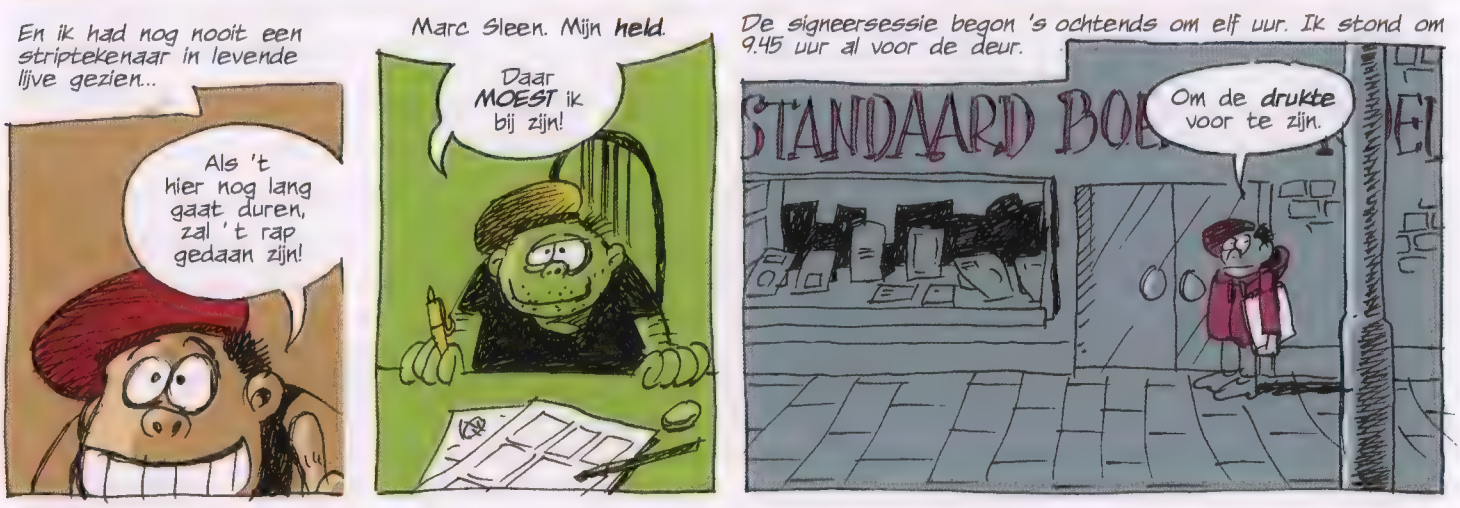
En ik had nog nooit een striptekenaar in levende lijve gezien...
Als 't hier nog lang gaat duren, zal 't rap gedaan zijn!
Marc Sleen. Mijn held.
Daar MOEST ik bij zijn!
De signeersessie begon 's ochtends om elf uur. Ik stond om 9.45 uur al voor de deur.
STANDAARD BOE
Om de drukte voor te zijn.

Drukte...
Toen om elf uur de deuren opengingen was ik nog steeds de enige.
JAAAH!
En daar zat hij: de grote Marc Sleen!
Ik durfde niet meteen op hem af te stappen, dus bleef wat dralen in de winkel...
Bladerde wat stripboeken door...

In afwachting van andere Nero-fans...
Als ik niet **alleen** ben, **durf** ik wel!
Uiteindelijk toch maar de stoute schoenen aangetrokken...
Eh... Hallo...
Goedemorgen, meneer Neels.
A-ha! 'n Jeugdige fan. Wilt ge 'n **boekske** kopen?
Oh. Nou, eh... Nee. Ik **heb** alle Nero's al.
Tenminste, die **vijf** die hier te koop zijn.
Welaan. Ik zie dat ge 'n **tekenboekske** mee hebt. Zal ik **daarin** wat voor u krabbelen?
Heel graag!
Prinses Lovely, alstublief...
Ja, mensen! Ik was dertien, toen!...
Prinses Lovely, amaai zulle! Ligt dat albummeke hier nog ergens, want ik vrees dat 'k dat **niet** zonder **voorbeeld** ga klaarspelen!
Nee, dus. Prinses Lovely zat **niet** tussen de vijf beschikbare albums.
Dus koos ik voor 'n **Tuizentfloot**.
Ook gaaf.
En voor **wie** heb ik getekend?
Eh... **Marq**.
Ja?... **Oh!** U heet **ook** Marc! **Hahaha!** Wat 'n grappig **toeval**!
Voila!
Oh, **wow**! Dank u.
van Marc voor die andere Marc. Zeer hartelijk.
Die ene C kon ik thuis wel veranderen in een Q...
En omdat ik die dag de enige bezoeker bleef, kon ik meneer Sleen het hemd van het lijf vragen.
Met welke **tekenmaterialen** ik werk? Gewoon... met alles wat voorhanden is.
En u tekent **zelf** ook strips? Hebt ge iets **bij** om te laten zien?
O, nee... Sorry.
Volgende keer beter.
'Met alles wat voorhanden is'. **Wow**...
Marc Sleen.
Hier.
In Eindhoven...
Uit.

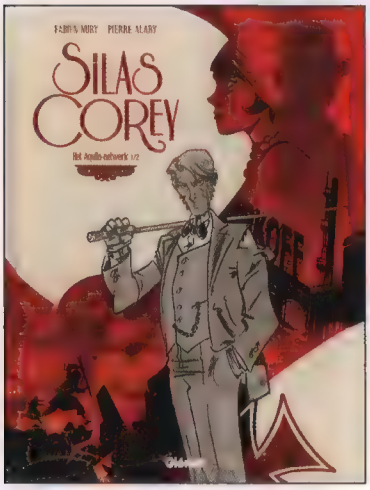

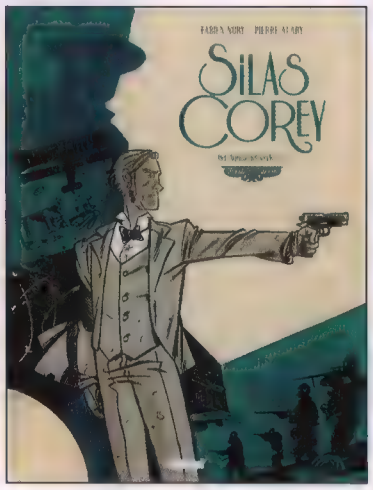

CONTRASPIONAGE MET VLEUGJES SHERLOCK HOLMES EN INSPECTEUR CLOUSEAU

Spionage in stripvorm rond de Eerste Wereldoorlog was lange tijd weggelegd voor de stripserie *Victor Sackville*. Het tweeluik *Het Aquila-netwerk* van tekenaar **Pierre Alary** en scenarist **Fabien Nury** vormt hier een welkome aanvulling op.

Hoofdpersoon Silas Corey, een getraumatiseerde ex-reporter die in 1916 het front mag verlaten en detective is geworden, moet achter een postzegel aan waar achter de gomlaag een geheime boodschap zit verstopt. Maar Corey is niet de enige 'filatelist' die in 1917 in Parijs op jacht gaat naar deze zegel. Er ontspint zich een contraspionagezaak waarbij diverse Franse en Duitse partijen betrokken raken en dubbelspionnen ruim baan krijgen om hun troefkaarten uit te spelen.

Kern van de zaak, die losjes is gebaseerd op historische gegevens, is eigenlijk de vraag of een eerzame vrede tussen de Fransen en de Duitsers, wat vele soldatenlevens zou kunnen schelen, gelijk staat aan schandelijke capitulatie. De ene partij, onder aanvoering van de Franse regering van pacifist Joseph Caillaux, vindt van niet; de andere kant, onder leiding van oppositieleider Georges Clemenceau, noemt eventuele stiekeme vredesonderhandelingen met de Duitsers landverraad.

Kortom, Silas Corey moet in zijn missie op eieren lopen, een opdracht die wordt bemoeilijkt door de verschijning van zijn geheime liefde, uiteraard een dubbelspionne, Marthe.

Grappig is dat Corey hulp krijgt van zijn vriend en dienstbode, de Vietnamees Nam. Die doet sterk denken aan Cato, de Chinese hulp van inspecteur Clouseau. De climax van het tweeluik is het gevecht tussen Corey en zijn aartsvijand Aquila (het Latijnse voor arend). Een vergelijking met Sherlock Holmes en zijn eeuwige tegenstrever professor Moriarty ligt voor de hand.

Scenarist Nury geeft opnieuw zijn visitekaartje af als schrijver van spannende, gelaagde stripdrama's. Eerder was hij verantwoordelijk voor strips als *W.E.S.T.*, *Atar Gull – Het leven van een voorbeeldige slaaf* en *Er was eens*.

Tekenaar Pierre Alary is zo'n typische ambachtelijk-virtuoze tekenaar waarvan er velen rondlopen in de Franse stripwereld. Hij komt oorspronkelijk uit de animatiehoek na een opleiding aan de École des Gobelins en een dienstverband van zo'n tien jaar bij de Disney-animatiestudio in Montreuil. Later is hij ook strips gaan maken, waarvan in Nederland de serie *Sinbad* de bekendste is.

De filmische inkleuring van *Het Aquila-netwerk* is van **Bruno Garcia**. RS

Silas Corey
1 + 2:
Het Aquila-netwerk
1 + 2

Alary & Nury
Ballon Media
(Glénat) 2013
ISBN 978-90-6969-820-5
(deel 1)
ISBN 978-94-9168-410-4
(deel 2)
Prijs € 17
64 pagina's
Kleur (hk)

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
••• door 't putje

Kinderziekte

Voor dit album paste **Chris Evenhuis** zijn realistische tekenstijl aan en koos hij voor karikaturaal. Het verhaal gaat over een rondreizend circus in de jaren 1920 in de Verenigde Staten, waarbij sommige artiesten magische krachten hebben. Tijdens de rondreis vallen er doden. Dè Eliot Ness, de opsporingsambtenaar die Al Capone achter de tralies bracht, onderzoekt met een plaatselijke sheriff zo'n sterfgeval. Ze komen bij het circus uit. De dood loert constant om de hoek...

De synopsis van *Notorious Circus* was ongetwijfeld veelbelovend, maar de uitwerking komt niet uit de verf. Een aantal motieven blijft onderbelicht, de logica is soms ver te zoeken, de dialogen zijn tenenkrommend en er wordt te veel tijd gespendeerd aan de introductie van circuspersonages. Wat vast heeft meegespeeld is dat de

Een selectie uit honderd jaar Tour-heldendom

Ter gelegenheid van de honderdste Ronde van Frankrijk – de Tour de France is ontstaan in 1903, maar een aantal edities zijn door de twee Wereldoorlogen niet doorgegaan – heeft de Nederlandse illustrator/striptekenaar **Jan Cleijne** (1977) *Helden van de Tour* samengesteld, zijn officiële debuut als striptekenaar. Hij hanteert voor zijn ode aan winnaars èn verliezers een schilderachtige, sfeervolle stijl en maakt de juiste keuze om met zo weinig mogelijk tekst de in zijn ogen meest cruciale wielergebeurtenissen voor het voetlicht te brengen.

In tien hoofdstukken vat Cleijne het Tour-centennium samen. Dat betekent keuzes maken. Wel bij voorbeeld Lucien Buysse, Fausto Coppi, Wim van Est, Jacques Anquetil, Tommy Simpson, Bernard Hinault en Joop Zoetemelk. Niet: de eerste Nederlandse (!) Tour-winnaar Jan Janssen, de bijna Tour-winnaar Hennie Kuiper, de schrijvende coureur Peter Winnen of de sprinter Jeroen – met stripbijnaam Jerommeke – Blijlevens, om een aantal Nederlandse cracks te noemen.

Die keuzes vallen te billijken maar dat geldt niet voor het ontbreken van aandacht voor de TI-Raleigh-ploeg van Peter Post, die met name in de periode 1977-1983 veel etappes in de Tour won en ijzersterk was in de ploegentijdrit. Daar had Cleijne wel een apart hoofdstuk aan mogen wijden.

Maar à la, het goede nieuws is dat er voor de tekenende amateurwielrenner Cleijne nog stof te over is om minimaal een tweede bundel uit te brengen. Want het toegankelijke, enthousiasmerende *Helden van de Tour* smaakt naar meer. RS

Helden van de Tour

Jan Cleijne
Oog & Blik/Bezige Bij 2013
ISBN 978-90-5492-380-0
Prijs €19,90
160 pagina's
Kleur (sk)

makers van de strip een tweeluik wilden maken, maar de Franse uitgever Joker Editions het bij één album wilde houden.

Ook tekentechnisch kent de strip tekortkomingen. De verhoudingen van de personages kloppen niet altijd, net als het perspectief en de kaderindeling. Aan alles is te zien dat *Notorious Circus* een album is waarbij Evenhuis en scenarist **Kid Toussaint** aan elkaar moesten wennen. Het is lovenswaardig dat Dark Dragon Books het aandurfde om hun serie *Snooze* op de Nederlandstalige markt uit te brengen, maar deze uitgave had zeker niet gehoeven. Evenhuis heeft zich inmiddels na jaren zwoegen een plek in de stripwereld weten te veroveren. Dark Dragon Books kan beter het nieuwe, meer volwassen werk van hem uitbrengen. MvM

Notorious Circus

Toussaint & Evenhuis
Dark Dragon Books 2013
ISBN 978-94-6078-098-1
Prijs €17,95
48 pagina's
Kleur (hk)

Het testament van kapitein Crown 1: Vijf bastaard-kinderen

Roulot & Henaff
Silvester 2013
ISBN 978-90-5885-831-3
Prijs €16,95
48 pagina's
Kleur (hk)

HIER IS ZIJN TESTAMENT! ZIJN LAATSTE WIL!
ONZE DRIE GASTEN ZIJN ZIJN KINDEREN...
DE NAZATEN VAN KAPITEIN CROWN!
JIJ, TEDERE!
JIJ, HAAN!
ZELFS JIJ, VRIES!
EN WHELP! GANZA! PHILIPS! VERGEET NIET WAT JULLIE HEM VERSCHULDIGD ZIJN EN OOK NIET WAT JULLIE ZIJN!
DE KAPITEIN WIL DAT WIJ HEN NAAR EEN BEPAALDE PLEK BEGELEIDEN!
LAAT JE NIET BEDONDEREN! WIE ZEGT ONS DAT DIT STUK PAPIER ECHT VAN HEM IS?!
EN DAT IS WAT WE GAAN DOEN!
NEE. RED SPREEKT DE WAARHEID. HET IS HET ZEGEL VAN DE KAPITEIN
IK WIL HET NIET WETEN! DIE GETIKTE KAPER HEEFT MIJN BROER VERMOORD EN NIEMAND GAAT MIJ TEGENHOUDEN ALS IK HEM OMLEG!!

Intelligente piratenstrip

De beruchte kaperkapitein Crown is op gruwelijke wijze vermoord. Hij laat zijn vijf bastaardkinderen een erfenis na die bestaat uit een grote goudschat die is buitgemaakt op de Spanjaarden. Het lijken de ideale grondstoffen voor een nogal clichématig piratenavontuur maar scenarist **Tristan Roulot** blijft daar ver vandaan. Op een intelligente manier introduceert hij zijn spelers in de grimmige en cynische piratenwereld in de Caraïben in de 17e eeuw. Waar het verhaal gecomponeerd wordt rondom Crowns avonturen, blijft deze kaper zelf nagenoeg uit beeld. Een sterke insteek die de kapitein tot een mythische personage maakt. Crowns adjudant Red was bij leven zijn enige vertrouweling en hij heeft de lastige taak opgedragen gekregen om de kapiteins erfenis uit te voeren. De taak bestaat uit het vinden van zijn bastaardkinderen – leprozenlijders en ook niet brandschoon – en de schat. Met het goud had Crown een vrijstaat willen stichten, een utopische piratensamenleving, 'ver van al die verraders die ons gebruiken voor hun oorlogen'.

Grafisch sluit tekenaar **Patrick Henaff** aan bij het gewelddadige piratenleven aan boord van de schepen; van azuurblauwe zeeën en frisse luchten is bij hem weinig sprake, het universum is merendeels gedompeld in grauwe en sombere kleuren. De bemanning heeft het smoelwerk dat net niet te veel tegen het karikaturale aanschuurt. Wanneer er uitgepakt kan worden in een vrije stijl, zonder kaders en met de galjoenen in volle glorie is Henaff in zijn element, zoals op de pagina's 25-28. JdL

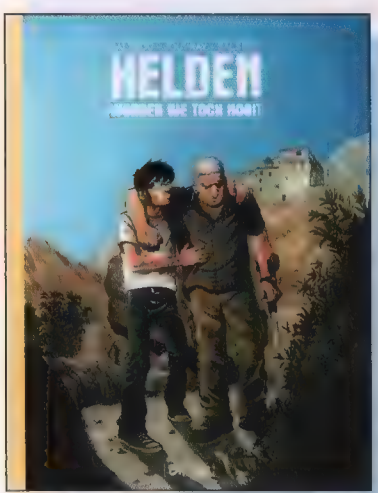

Geen helden meer door Facebook

Helden worden we toch nooit is een realistische avonturenstrip over de wereldreis van een vader en een zoon. Charles, een invalide oud-legionair en 'grumpy old man', heeft nauwelijks nog contact met dertiger Mick, die werkloos is en bij voorkeur pizza-etend op de bank naar Discovery kijkt. Waarom hij meegaat met Charles, blijft een raadsel. Zijn zus Christine verklaart hem voor gek. Mick ziet tijdens de reis, voor hem ook een *coming of age*, een andere kant van zijn vader. Hij ontdekt het belang dat Charles' vrouw en Mick's moeder, die vroeg door een ongeluk overleed, in het leven van zijn pa speelde.

Scenarist **Olivier Jouvray**, samen met zijn broer Jerome verantwoordelijk voor de eigenzinnige westernreeks *Lincoln*, maakt het de lezer niet gemakkelijk. Geen van de personages wekt ook maar enige sympathie.

Tekenaar **Frédérik Salsedo**, bekend van de kolderieke piratenstrip *Ratafia*, tekent nu een rauwe werkelijkheid. Zijn broer **Greg** kleurde in.

Het Stockholm-syndroom doet zijn werk. Ook tussen een slaaf en een meester groeit iets als ze samen op stap zijn. Maar als Mick het doel van de reis ontdekt, is hij onaangenaam verrast. Charles – blijkt weer eens – doet niets zomaar. Mick leert dat de wereld en het leven er vroeger anders uitzagen. In de tijd dat zijn vader jong was waren er nog echte oorlogen. Nu drones de 'bad guys' moeten uitschakelen en 'sit ins' zijn vervangen door Facebook-protesten is heldendom niet meer mogelijk. EvdH

Helden worden we toch nooit

Salsedo & Jouvray
Blloan 2012
ISBN 978-90-6334-994-3
Prijs €16,95
88 pagina's
Kleur (hk)

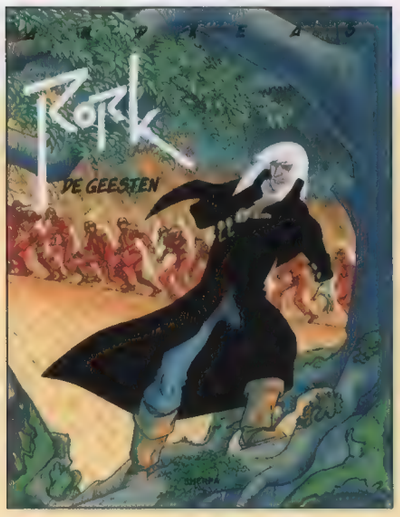

Rork 0: De geesten

Andreas
Sherpa 2012
ISBN 978-90-8988-041-3
Prijs € 24,95
56 pagina's
Kleur (hk)

Cultheld eindelijk integraal herleesbaar

Rork van **Andreas** maakte eind jaren 1970 furore als die uit de toon vallende, mysterieuze strip uit weekblad *Kuifje*. Later in de jaren 1980 volgden de albums bij uitgeverij Lombard tot begin jaren 1990. Daarna verdween deze Faustachtige cultfiguur met witte haardos van het striptoneel. Uitgeverij Sherpa heeft zo'n twintig jaar later meegelift met de Franse integrale heruitgaven in twee banden. In Nederland heten de twee banden, waarin alle verhalen staan, *Doorgangen* en *Terugkeer*. *Doorgangen* bevat tevens het nieuwe, enigszins ongrijpbare 'nul-verhaal' *De geesten*, dat nog niet in het Nederlands was verschenen, in zwart/wit. Sherpa heeft, net als Lombard in het Frans, dit verhaal ook nog eens apart in boekvorm uitgebracht, maar dan in kleur.

In mijn herinnering was Rork vooral een detective, geïnteresseerd in bovennatuurlijke verschijnselen en buitenissige zaken. Een vleugje Sherlock Holmes met H.P. Lovecraft. Nadere herlezing laat zien dat dit eigenlijk alleen op het eerste album *Fragmenten* van toepassing is. Daarna ontwikkelt zich voor de ogen van de lezer een door Andreas geconstrueerde wereld waarin de saga over Rork langzaam uit de doeken wordt gedaan. Het is sciencefiction vermengd met magische en fantastische elementen, door de tekenaar in beeld gebracht in een haast geometrische stijl met veel aandacht voor verschillende vlakverdelingen op de pagina's. Het zijn vaak hallucinerende stripverhalen, de ene keer meeslepend, de andere keer wat minder toegankelijk.

De fraai verzorgde bundels bevatten ook allerlei schetsen en illustraties. Verder is er een interview met de Duitse tekenaar opgenomen, verdeeld over de twee albums. Jammer genoeg staat er niet bij wie de interviewer is, want het is een verhelderend vraaggesprek met Andreas, die zich sterk verbonden blijkt te voelen met de Franstalige stripwereld. Opvallend genoeg bestempelt hij het werk van H.P. Lovecraft helemaal niet als zo'n grote inspiratiebron voor *Rork*, zoals vaak is gesteld. Hij verwijst eerder naar Frans-Belgische reeksen, zoals *Robbedoes en Kwabbernoot*, *Johan en Pierewiet* en met name *Vincent Larcher* van Raymond Reding. Bizarre sciencefiction, noemt Andreas deze strips; hij was in zijn jonge jaren verzot op dit soort fantastische verhalen.

Daarnaast zijn Amerikaanse comics, en vooral die van Bernie Wrightson en later Frank Miller, van grote invloed geweest op de ontwikkeling van zijn tekenstijl en de complexe paginacomposities. Andreas probeert met zijn strips altijd verhalen af te leveren die uitnodigen tot nadenken en herlezen. In het interview benadrukt hij echter dat hij zelf helemaal geen mysticus is of gelooft in het paranormale. Hij staat met beide benen op de grond. Andreas gebruikt magische en fantastische elementen het liefst als handvatten om een avontuur te vertellen waarin wordt gespeeld met de werkelijkheid. 'Door Philip K. Dick ben ik gestopt met lezen van sciencefictionverhalen, want bij hem vond ik precies wat ik zocht. Bij hem wordt de werkelijkheid altijd in twijfel getrokken, je weet nooit waar je bent, doordat er steeds een geleidelijke verandering plaatsvindt.' *Rork* is daarvan dus zijn eerste proeve van bekwaamheid geweest, voordat Andreas definitief doorbrak met series als *Capricornus* en *Arq*. RS

Rork-bundel 1: Doorgangen
Rork-bundel 2: Terugkeer

Andreas
Sherpa 2012/2013
ISBN 978-90-8988-038-3 (deel 1)
ISBN 978-90-8988-047-5 (deel 2)
Prijs € 49,95
256/240 pagina's
Zwart/wit + kleur (hk) (deel 1)
Kleur (hk) (deel 2)
(deel 1)
(deel 2)

Joodse oorlogsroman opnieuw verstript

Van **Joseph Joffo**'s autobiografische roman *Een zakje knikkers* zijn wereldwijd ruim 25 miljoen exemplaren verkocht. In zijn roman uit 1973 tekende de nu 81-jarige Franse schrijver zijn herinneringen op als jonge jood tijdens de Duitse bezetting van Frankrijk in de periode 1940-1945. Naast een verfilming (1975) door Jacques Doillon en een eerdere verstripping door Alain Bouton en Marc Malès in 1989 is nu bij uitgeverij Daedalus het eerste deel van de versie van **Vincent Bailly** (tekeningen en inkleuring) en **Kris** (scenario) verschenen.

Een zakje knikkers vangt aan in september 1941 in Parijs wanneer de anti-joodse maatregelen van de bezetter en het collaborerende Vichy-regime steeds rigoureuzer worden. De titel van het verhaal is ontleend aan het feit dat een schoolgenoot van de hoofdpersonen, de broertjes Joseph en Maurice, de gele jodenster van Joseph zo stoer vindt dat hij deze wil ruilen voor een zakje knikkers.

De vader van Maurice en Joseph, een ondernemer met een bloeiende kappers-zaak, geeft zijn kinderen de opdracht om vanuit Parijs naar Menton, nabij de Italiaanse grens, te reizen. Daar, in het nog vrije Frankrijk, wonen hun oudere broers. Met vijfduizend Franse francs op zak en de belofte dat hun ouders weldra zullen volgen, beginnen de jongens aan hun lange tocht.

Een zakje knikkers vertelt hoe kinderen onder druk van omstandigheden snel volwassen worden. Scenarist Kris heeft van *Een zakje knikkers* een boeiend en aangrijpend verhaal gemaakt, waarbij de gevoelige aquareltekeningen van Bailly naadloos aansluiten. BP

Een zakje knikkers 1

Kris & Joffo & Bailly
Daedalus 2012
ISBN 978-90-8810-365-0
Prijs € 19,95
Kleur (hk)

[EN VERDER]

Agent 212 28: Monstereffect (Cauvin/Kox, Dupuis). Toch knap dat Cauvin alweer voor de 28e keer een album uit zijn mouw weet schudden over deze pennenlikker. Het zijn wel steeds variaties op 'de vlieg in de soep'-grappen, maar dan vertaald naar de politieomgeving. MvM

Assassin's Creed 4: Hawk (Corbeyran/Defali, Ballon Media). De start van de 2e cyclus die gebaseerd is op de populaire game speelt zich af in een middeleeuws Egypte. Defali heeft voor zijn tekenwerk veel inspiratie opgedaan bij de 19e eeuwse romantische schilder David Roberts. JdL

Bullet to the Head (Matz/Wilson, Casterman). Bundeling van de eerder in drie delen gepubliceerde sterke thriller *Headshot*, waarbij een huurmoordenaar en een politierechercheur samen een wraaktocht ondernemen bij een smerige zaak omtrent de moord op een politicus en zijn liefje. Lekker tempo, dialogen in *Pulp Fiction*-stijl. Recent ook door Walter Hill verfilmd met Sylvester Stallone in de hoofdrol, die daarom met zijn karakteristieke kop staat afgebeeld op het omslag, maar die in de strip niet voorkomt. DR

Cédric 27: Wanneer vertrekken we? (Laudec/Cauvin, Dupuis). Leuke kinderstrip rond de dagelijkse beslommeringen van het jongetje Cédric en zijn ouders, grootvader en speelkameraadjes. RS

Esteban 3: Overlevers (Bonhomme, Dupuis). Het schip waarop Esteban vaart is verloren in het Poolijs. De bemanning zit niet bij de pakken neer en probeert met kleine bootjes het vasteland te bereiken. Afgaande op de laatste plaatjes lijkt dit derde deel het einde van een even mooi als boeiend drieluik, maar deel 4 met de onheilspellende titel *Gevangen aan de andere kant van de wereld* staat er aan te komen. BP

Gids voor 'slechte' vaders (Delisle, Oog & Blik/Bezige Bij). Tekenaar Guy Delisle is vader van twee kinderen en gedraagt zich in de opvoeding bij vlagen tactloos en egocentrisch. Dat blijkt uit de situationele stripjes die hij hierover heeft gemaakt. Soms herkenbaar, maar meestal pijnlijk. De 'grappen' missen de luchtige toon die hij in zijn stripreportages over het leven in andere landen wel

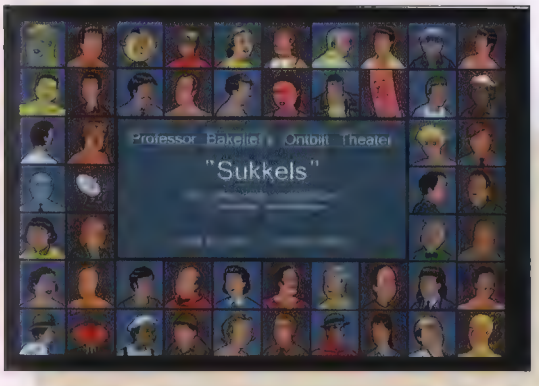

Excellent en absurd

'Doe eens wat met die muffe strips', schrijft **Charles Guthrie** in zijn voorwoord, daarbij zijn vrouw citerend, van het oblong stripboekje *Professor Bakeliet's Ontbijt Theater – 'Sukkels' – Een reeks korte voorstellingen en vluchtige ontmoetingen*. Guthrie moet vaker naar zijn vrouw luisteren. *Sukkels* is namelijk een heerlijke bundeling van absurde, soms onnavolgbare, buitengewoon vermakelijke verhaaltjes met humor die doet denken aan Kamagurka of Gummbah. Guthrie voert een reeks personages op met welklinkende namen zoals Abrahim Choucroute, Bushmeat Pete, Paarse Loser en Burggraaf D'Entrecote die stuk voor stuk niets dan onzin vertellen. Terugkerend typetje is Tomaat, een mens gelijk in keurig maatpak maar met een tomaat als hoofd. Zijn tekenstijl doet denken aan die van Erik Kriek maar dan losser uit de pols en qua koppen zijn er treffende gelijkenissen met Charles Burns. Achterin het boekje stelt Guthrie nog een aantal onduidelijke figuren voor. Wat te denken van Byron Shipper die haartjes in zijn eten verzamelt, gek is op manke dieren en elke dag een nieuw couplet schrijft op de melodie van het volkslied van Guatemala? Veeg mij maar op. TdK

Sukkels

Guthrie
Eigen beheer
2013
ISBN geen
Prijs € 8,50
32 pagina's
Kleur (sk)

Burggraaf D'Entrecot

OBER---
OBER!
IK HEB EEN PLUK SCHAAMHAAR IN MIJN SOEP GEVONDEN!
VOOR DE LAATSTE KEER--- IK BEN HELEMAAL GEEN OBER...
...EN JE MOET OPHOUDEN UIT DE PISBAK TE ETEN, JIJ MAFFE KWIBUS!
OUTRAGEOUS!

Een leugentje om bestwil

Een goede autobiografie dikt de waarheid aan. De schrijver/tekenaar moet weten wanneer het verhaal krachtiger kan en wanneer hij volledig eerlijk moet zijn. Voor de lezer ligt de waarheid dan soms in het midden, maar de autobiografie wordt er wel lezenswaardiger op. **Floor de Goede** toont zich met *Dansen op de vulkaan* een meester in het maken van dit soort semi-autobiografische strips. Hij lijkt de lezer de keiharde waarheid over de liefde te geven. Over hoe relaties opbloeien en verstarren. Hoe we altijd net iets voorbij de horizon proberen te kijken en daarom niet beseffen naar wat dichter bij ons staat. En over hoe in er in het leven altijd losse eindjes zijn.
De kracht van *Dansen op de vulkaan* is dat De Goede erin slaagt de oneffenheden van het leven zichtbaar te maken in een grafische roman die qua visuele stijl en verhaal nu juist wel eenheid weet te behouden. Hiervoor heeft hij ongetwijfeld hier en daar een beetje moeten liegen, maar dat is nu juist de charme van de autobiografie. RSp

Dansen op de vulkaan

De Goede
Oog & Blik/
Bezige Bij 2012
ISBN 978-90-
5492-369-5
Prijs € 24,90
256 pagina's
Kleur (sk)

gebruikt. Die reportages zijn dan ook beter te verteren. RS

Ikigami 7 (Mase, Kana). Dit keer vinden een jonge fotograaf en een breakdancer een veel te vroeg einde in deze bijzondere manga die zich afspeelt in een dystopische samenleving waar jongeren willekeurig geselecteerd kunnen worden om te sterven voor de natie. RSp

Jan, Jans en de kinderen 51 (Studio Jan Kruis, Sanoma). Er doen wel heel veel mensen mee aan het verzinnen en uitbeelden van de grappen. Tot de club tekenaars behoren Daniel van den Broek, Linda van Erve, Maarten Gerritsen, Peter Nuyten en Rob Phielix. De groep schrijvers is met bijna tien man zelfs nog groter. Dat komt de constentie en de kwaliteit niet ten goede. RS

Het kan altijd nog erger in duizend-en-een tekeningen (Van Straaten, De Harmonie). De kloeke bundel bevat een ruime keuze uit cartoons die Peter van Straaten de afgelopen jaren voor zijn fameuze Zeurkalenders tekende. Veel Hollands leed, dus. RS

Kapitein Kreiss 2: Yakuza Dentai (Heijink, Arboris). John Heijink trekt alle registers open in deze cyberpunkstrip. Eindhovenaar Heijink brengt ook op diverse pagina's odes aan de Lichtstad. Wie oplet komt ook stripwinkel Eppo tegen. RS

Karma Salsa 2 (Campoy/Charlot/Callède, Dargaud). In dit deel leren we in flashbacks steeds meer over het verleden van Ange. De harde bolster heeft zichzelf het vermogen tot meditatie onder een noodgedwongen situatie aangeleerd. Gelukkig weet hij zich ook in dit deel regelmatig niet te beheersen. TdK

Kort & triest 3: Betoverd! (Van Tol, Catullus). Van Tols zeer geestige tot nogal melige variaties op bekende sprookjes als *Roodkapje*, *Hans & Grietje*, en *Klein Duimpje*. In aandoenlijk eenvoudige stijl getekend, met tekstbijdragen van Herman Roozen en Kenny Rubenis. DR

Long John Silver 4: Guyanacapac (Lauffray/Dorison, Dargaud). Sluitstuk van een prachtig vierluik dat losjes is gebaseerd op de mythe en het boek *Schateiland* van Robert Louis Stevenson. Een aanrader, helemaal nu het eerste deel weer verkrijgbaar is. TdK

Inlandsis 1: Twee-Arm-Twee-Been

Betbeder & Frichet
Daedalus 2012
ISBN 978-90-8810-382-7
Prijs €17,95
Kleur (hk)

Wonderlijke saga over Inuits

De Amerikaanse ontdekkingsreiziger Robert Edwin Peary (1856-1920) heeft diverse mislukte poolexpeditions ondernomen. Toch is hij in februari 1909 vastberaden om als eerste mens de Noordpool te bereiken. Zijn schip Roosevelt is op 640 km van de pool gestrand en de vooruitzichten zijn hoopgevend om zijn doel te halen.

Met de introductie van Peary als historisch persoon begint *Inlandsis* als een klassiek avonturenverhaal maar dat verandert al snel. Pearys expeditie is slechts de aanleiding voor **Stéphane Betbeder** om de befaamde Franse antropoloog Marcel Mauss (1872-1950) te introduceren als lid van het expeditieteam. Mauss heeft totaal andere belangen dan Peary; hij wil de mythes van het Inuit-volk optekenen. Daarvoor moet hij op bezoek bij een stokoude vrouw, wonend in een iglo in het desolate Hinterland, het centrum van de wereld. Via een tolk tekent Mauss de mythes op van 'Inlandsis' (het pakijs op Groenland) dat in lang vervlogen tijden bestond uit open water waarbij de zeegodin Sedna er met haar kinderen woonde. Een later door de Vikingen gevonden, verbannen kleinkind heet Thorgal!

In een omgeving waar de zon vrijwel afwezig is, zet **Paul Frichet** zijn rag - fijne tekeningen zorgvuldig neer. Soms komen ze perfect door, andere keren verdwijnen ze helaas bijna in het woeste kleurgeweld.

Overheersend gevoel is een fascinerend en gewelddadig verhaal op een woeste, maar zeer tot de verbeelding sprekende uithoek van de planeet. JdL

[EN VERDER]

Mandragora 1: Een poort naar de hel (Cordurié/Santucci, Daedalus). Er wordt heel wat in gang gezet en daarmee kan het in dit deel alle kanten op, zowel de goede als de slechte. Het boek is wel wat topzwaar, met te veel mensen en te veel mysterie, maar alles liever dan een strip die rechtlijnig en simplistisch is. NU

Marie der draken 2: Wraak (Démarez/Ange, Silvester). Démarez hanteert een schilderachtige tekenpen. Zijn vlekkerige manier van inkleuren doet denken aan Rosinski's *Thorgal*. Het verhaal is doorwrocht, zoals dat voor meer reeksen van het onder het pseudoniem werkende echtpaar Guèro geldt. TdK

Ongekroonde helden 1: XVIe eeuw – Frans I en de Connétable van Bourbon (Deutsch/Runberg/Ocana, Michel Lafont/Casterman). Voor deze nieuwe reeks staat iedere keer een tamelijk onbekende Fransman centraal, die een rol heeft gespeeld in de Franse geschiedenis. Door de flashbacks en vele anekdotes leest het niet prettig. MvM

Pablo 2: Apollinaire (Birmant/Oubrerie, Blloan). Dit deel van de kunstenaarsbiografie weet het Parijs van het begin van de 20^e eeuw, en de bijzondere kunstenaars die deze stad rijk was, op een overtuigende manier te verbeelden. RSp

Parker 3: De grote slag (Stark/Cooke, Blloan). De klus is zo groot dat Parker de uitdaging niet kan weerstaan, ondanks zijn twijfels. Want veel van zijn regels worden overtreden: de te omvangrijke bende word geleid door een amateur en er zijn persoonlijke motieven en liefdesperikelen in het spel. Bij de uitvoering van de misdaadoperatie komen Parker en zijn makkers dan ook voor de nodige verrassingen te staan in dit opnieuw fraai getekende avontuur. DR

Shelley 2: Mary (Casanave/Vandermeulen, Blloan). In dit deel van deze biografie van de Engelse romantische dichters verspringt de focus gelukkig van de te aanstellerige manier weergegeven Percy, naar de liefde van zijn leven: Mary. Het bijzondere verhaal kent een abrupt en absurdistisch einde. RSp

Sjanghai 3: Beste vijanden (Tisserom/Mariolle, Glénat). Tegen de achtergrond van het Sjanghai uit 1908 moeten twee zussen die elkaars bloed wel kunnen

Van geniaal tot flauw

Het boek *Café Cowala* was oorspronkelijk een bijlage met grappen bij het Belgische *P-magazine*, maar is nu ook verspreid naar de winkels. De humor van auteur **Bruno de Roover** is soms simpel geniaal en af en toe voor de handliggend flauw.

In *Café Cowala 1* wordt een serie naamloze dieren opgevoerd die allen een zekere sneuheid in zich hebben. In zes of negen recht-toe-recht-aan vakjes wordt de grap naar een climax gebracht. Met regelmaat worden joden, Walen, kleine mensen en Heineken in de maling genomen. De platte humor doet het nog ouderwets goed. Geniaal is bij voorbeeld de grap van het kindje dat een wolk ziet en die tekent, een vogeltje ziet en dat tekent en daarna een meisje met een opwapperend rokje ziet en een typisch zonnetje tekent.

De Roover tekent al een paar jaar mee aan verschillende *Suske en Wiske*-projecten. *Café Cowala* is zijn eerste eigen succes. Naast zijn deelname aan de Vlaamse editie van *Wie is de mol*, natuurlijk. TdK

drinken, samenwerken om de ondergang van de stad te voorkomen. Een terracotta-leger staat op het punt binnen te vallen. TdK

Verre werelden 5 (Icar/Léo, Dargaud). Stroperige stripvertelling over een dreigende clash tussen vredelievende insectbeesten en ruziezoekende mensen op planet Altair-3. RS

Victor & Vishnu 3: Victor en Vishnu op safari (Funke, Strip2000). Een bundel vrolijke kolder rond een beer (Victor) en een vogel-aapje (Vishnu). De twee hebben een onbezorgde blik op de hen omringende wereld. Dat blijkt met name in het verhaal waarin het duo een niet bestaand onzichtbaar huis, voorzien van alle gemakken, kopen. Humor om te lachen. RB

Wisher 4: Bolhoed en toverstaf (De Vita/Latour, Lombard). Deze wat klinisch getekende sciencefictionstrip met een intens kleurgebruik kan maar moeizaam bekoren. Sowieso is kennis van voorgaande delen een must. TdK

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN **AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR **POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.**

- **t/m 31 augustus 2013** *Expo 'Daar komen de Russen', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 71, Groningen, info: www.stripmuseum.nl*
- **t/m 31 augustus 2013** *Expo 'Het beste uit 30 jaar Urbanus', Wielingencentrum, Graaf Jansdijk 18, Wenduine, België, info: www.dehaan.be*
- **t/m 1 september 2013** *Expo 'Willy Vandersteen vertelt', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*
- **t/m 8 september 2013** *Expo 'Van Suske en Wiske tot Tiels Flipje', een overzicht van het werk van Arie van Vliet, Flipje en Streekmuseum, Plein 48, Tiel, info: www.streekmuseumtiel.nl*
- **t/m 8 september 2013** *Expo 'De glimlach van Mao', over de eerste post-Belgische strip, Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*
- **t/m 22 september 2013** *Expo 'Kim Duchateau: Enzovoort...', Meeting- en Eventcentrum Staf Versluys, Kapelstraat 76, Bredene, België, info: www.stafversluys-centrum.be*
- **t/m 6 oktober 2013** *Expo 'Robbedoes – Van hand tot hand', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*
- **t/m 27 oktober 2013** *Expo 'Pixar: 25 Years of Animation', Amsterdam Expo, Gustav Mahlerlaan 24, Amsterdam, info: www.amsterdamexpo.nl*
- **t/m 27 oktober 2013** *18e Nederlands Cartoonfestival, Het Markiezenhof, Steenbergsestraat 6-8, Bergen op Zoom, info: www.markiezenhof.be*
- **t/m 18 december 2013** *Expo 'Nerotica', Marc Sleen Museum, Zandstraat 33-35, Brussel, België, info: www.marc-sleen.be*
- **t/m 31 december 2013** *Expo 'Weet ik veel. Gewoon een vogel – De natuur van Peter van Straaten', Kasteel Groeneveld, Groeneveld 2, Baarn, info: www.kasteelgroeneveld.nl*
- **14 augustus t/m 3 november 2013** *Expo 'Asterix & Obelix met de Franse slag', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 71, Groningen, info: www.stripmuseum.nl*
- **17 augustus 2013** *Kamper Stripspektakel, Binnenstad, Kampen, www.kamper-stripspektakel.nl*
- **24 t/m 25 augustus 2013** *28e Brabants Stripspektakel, Health & Sports Club Valkencourt, Heerkensdreef 15, Valkenswaard, info: www.brabantsstripspektakel.nl*
- **21 t/m 22 september 2013** *De StripBazaar, De Bazaar, Montageweg 35, Beverwijk, info: www.debazaar.nl/destripbazaar*
- **19 oktober 2013** *8e Kressedag, Kressemuseum, Turfmarkt 20, Gouda, www.kressemuseum.nl*
- **19 t/m 20 oktober 2013** *FACTS 2013, Flanders Expo, Maaltekouter 1, Gent, België, info: www.facts.be*
- **26 t/m 27 oktober 2013** *Stripfestival Breda, Chassé Theater, Claudius Prinsenlaan 8, Breda, info: www.stripfestivalbreda.nl*
- **2 t/m 3 november 2013** *De BoekenBazaar, De Bazaar, Montageweg 35, Beverwijk, info: www.debazaar.nl/deboekenbazaar*
- **13 t/m 15 december 2013** *Stripgids festival Turnhout, Cultureel Centrum De Warande, Warandestraat 42, Turnhout, België, info: www.stripturnhout.be*
- **8 t/m 9 maart 2014** *De Stripdagen, Evenementenhal Gorinchem, Franklinweg 2, Gorinchem, info: www.destripdagen.nl*

Robbedoes is 75 jaar jong

FOTO DANIEL FOUSS

In april 2013 was het 75 jaar geleden dat stripfiguur Robbedoes voor het eerst zijn opwachting maakte in het weekblad dat dezelfde naam draagt. Uitgeverij Dupuis vraagt de Franse tekenaar Rob-Vel een figuur te bedenken die als uithangbord van een wekelijks te verschijnen blad kan fungeren. Omdat Rob-Vel, pseudoniem van Rob Velter en tevens grondlegger van *Baard en Kale*, ook in het hotelwezen werkt, verzint hij in 1938 een piccolo die werkzaam is in het Moustic Hotel. Omdat het een wat onbesuisd figuur is – maar wel met het hart op de juiste plaats – krijgt hij de naam Spirou dat in het Nederlands naar Robbedoes wordt vertaald. Rob-Vel zal niet lang de enige zijn die aan Robbedoes tekent. Al snel volgt Jijé en daarna André Franquin. In hun kielzog volgen nog Jean Roba, Jean-Claude Fournier, Nic Broca, Yves Chaland, Janry, José-Luis Munuera, Yoann, Emile Bravo, Frank le Gall, Fabrice Tarrin, Olivier Schwartz en Fabrice Parme. De lijst schrijvers dat zijn verhalen bedenkt is bijkans nog langer. Al met al zijn er zo'n tachtig verhalen van deze stripheld verschenen, die van Jijé al gauw een maatje krijgt: Kwabbernoot. Franquin introduceert veel andere bijfiguren, ondermeer de Marsupilami, de Graaf van Rommelgem, IJzerlijm, Wiebeling en Zwendel. Eekhoorn Spip maakt ook nog zijn entree.

Het Belgisch Stripcentrum in Brussel wijdt er een tentoonstelling aan die middels achterliggende documentatie, illustraties, schetsen en originelen uitleg geeft over de geschiedenis van deze legendarische stripheld. De samenstelling is voor een deel al jaren geleden voorbereid door Yvan Delporte die in de gouden jaren (1953-1968) hoofdredacteur was van weekblad *Robbedoes* en door J.C. de la Royère, ook ex-redacteur van het blad, die na het overlijden van Delporte in 2007 het werk afmaakte. De expositie is nog tot en met 6 oktober te zien. TdK
Meer info: zie agenda.

HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

WAARHEEN?

Marc Legendre baarde recent opzien met het veelbesproken nieuwe *Suske en Wiske*-epos *Amoras*, waar hij de scenarist van is. Hij kwam opnieuw in het nieuws door de bekendmaking dat hem De Bronzen Adhemar ofwel de Vlaamse Cultuurprijs voor de Strip 2013 is toegekend. De jury onder leiding van Steven Dupré koos voor Legendre, bekend door de stripseries *Biebel* en *Sam*, vanwege 'zijn uitzonderlijke veelzijdigheid en het feit dat hij zichzelf herhaaldelijk opnieuw uitvindt'.
Legendre, die al jaren op de Canarische Eilanden woont, maakte vanaf 2005 de drie grafische romans *Finisterre*, *Verder* en *Wachten op een eiland*. Het tweede boek leverde hem zelfs een nominatie op voor de Libris Literatuurprijs. Sinds vorig jaar schrijft hij ook scenario's voor *De rode ridder*. Legendre krijgt zijn prijs tijdens het Stripgids festival Turnhout – de nieuwe naam van Strip Turnhout – op 13 december; er wordt ook een tentoonstelling aan zijn werk gewijd.

Na de recente sluiting van stripwinkel **Silvester** in Tilburg is op 1 juni officieel een nieuwe vestiging van Silvester Strips in Alkmaar geopend. De feestelijke opening ging gepaard met een signeersessie van Thierry Gioux *(Hauteville House)*.
Silvester Strips Alkmaar is te vinden aan Huigbrouwerstraat 1 en telefonisch bereikbaar via 072-5157622.

Maarten de Meulder van het Paulus Archief en uitgeverij De Meulder heeft na een aanval van hackers een vernieuwde website moeten bouwen. Deze is via *www.demeulder.nl* te bereiken.

Begin juni kreeg de film **La vie d'Adèle** een Gouden Palm. Dat mag in deze rubriek vermeld worden omdat het de verfilming is van *Blauw is een warme kleur*, de strip van Julie Maroh uit 2011. Regisseur Abdellatif Kechiche ontving de prijs uit handen van Steven Spielberg.

Oeps! Per abuis meldden wij in ons vorige nummer over de sluiting van stripwinkel **Willi's Wereld** in Roeselare. Niets is minder waar. De winkel blijft gewoon bestaan. Volgens de uitbater zijn de geruchten de wereld in geholpen door een wraakzuchtige ex-werknemer.

WAARVOOR?

Op 16 mei overleed in Brussel de Belgische stripauteur **Fred Funcken**. Funcken begint zijn professionele carrière als illustrator bij de bladen *Spirou* en *Bonnes Soirées*. Hij bezit ook een muzikaal talent want hij verlaat het conservatorium met een prijs voor zijn spel op de cello. De Tweede Wereldoorlog maakt het noodzakelijk geld te moeten verdienen met strips en illustraties. Zijn eerste stripseries zijn *Bob Hunter* voor *L'Éclair* en *Bricole*, *Tommy Tuller* en *Roberjac* voor *Bimbo*. De eerste Nederlandstalige albums dateren van vlak na de oorlog. Het gaat om *Bricole* (7 delen), *De moderne Robin* en *Tommy Tuller* (4 albums). Zijn vrouw Liliane leert hij kennen tijdens zijn werk voor een Brussels warenhuis. Ook zij blijkt schrijf- en illustratietalent te hebben en vanaf medio jaren 1950 maken zij nog vele strips samen. Hieronder bekende reeksen zoals

De witte ruiter, *Harald de Viking*, *Jack Diamond*, *Doc Silver* en *De avonturen van een dappere musketier*. Veel van zijn reeksen worden gepubliceerd in weekblad *Kuifje*. Ook samen met zijn vrouw tekent hij honderden illustraties die terecht komen in de verschillende verzamelalbums die via zogenoemde Kuifjes-punten verkrijgbaar zijn. Fred Funcken werd 91 jaar.

Op 19 juni overleed de Amerikaanse stripuitgever **Kim Thompson** op 56-jarige leeftijd. Thompson was tweede man bij uitgeverij Fantagraphics die een indrukwekkend fonds aan (alternatieve) strips en stripgerelateerde uitgaven op de markt brengt. Hij werd in 1956 geboren in Denemarken en verbleef in zijn jeugd veel in Duitsland en Nederland, waardoor hij een voorliefde ontwikkelt voor de Europese strip. Onder anderen Jacques Tardi, Maurice Tillieux, André Franquin en Joost Swarte zijn zijn favorieten. Later maakte hij zich bij de uitgeverij sterk voor de publicatie van veel strips van Europese bodem. Nadat hij zich in 1977 definitief in Amerika vestigde, ging hij al gauw bij Fantagraphics aan de slag waar hij zich opwerkt tot mede-eigenaar. In 1978 redde hij met een privé-investering de uitgeverij van de ondergang. Daarnaast was hij vertaler van strips en schreef hij vele journalistieke bijdragen. Thompson werd in 1996 genomineerd voor de Will Eisner Comic Industry Award en won in 2001 een Inkpot Award op de Comic-Con in San Diego. Hij overleed aan de gevolgen van longkanker.

ADVERTENTIE

De best gesorteerde stripwinkel in de Zaanstreek!

Stripboekhandel De 9e kunst

Voor nieuwe en bijzondere albums

Altijd leuke aanbiedingen!

Veeringstraat 54
1502 NM Zaandam
tel. 06-28919687

Zie de website voor de huidige acties!

www.stripboekhandelde9ekunst.nl

→ WINNEN

Na bijna tien jaar verschijnt in augustus een nieuwe strip – *Drie dagen in Rio* – van Peter van Dongen. *Stripschrift* geeft in samenwerking met uitgever Oog & Blik/Bezige Bij drie exemplaren weg aan inzenders van het juiste antwoord op de vraag:

Van de hand van Peter van Dongen verschenen tot nu toe drie albums: Muizentheater, Rampokan 1 en Rampokan 2. Wat is de prijswinnende overeenkomst tussen deze drie albums?

Stuur het antwoord vóór 1 september 2013 naar
Drie dagen-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan drie goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag D-prijsvraag *Stripschrift 431:*
We vroegen naar de stripserie die de auteurs van *D* (Maïorana en Ayroles) eerder samen maakten. Het goede antwoord – *Garulfo* – werd meerdere malen ingestuurd.
Loting bepaalde de volgende winnaars: **Rob den Houter** (Rotterdam), **Bas Lauwhoff** (Munstergeleen) en **Danny Lietaer** (Ronse, België). Allemaal gefeliciteerd!

ADVERTENTIE

KAPPIE komt terug!

In 1973 verschenen bij uitgeverij Skarabee de laatste reguliere **Kappie**-uitgaven. En toen werd het stil. Na 40 jaar zorgt uitgeverij Stripstift voor de herleving van deze klassieke grote held van **Marten Toonder**, te beginnen met niet eerder in boekvorm verschenen verhalen die zijn getekend door **Piet Wijn**.

Eind september verschijnen de eerste twee boeken:

138 – Kappie en de zeeheks
139 – Kappie en de woeste Pochtli

Slechts **€9,95** per deel

Daarna verschijnt er ieder kwartaal een nieuw deel. Zowel verkrijgbaar bij de stripwinkels als via de webshop van de uitgever. Formaat: oblong A5.

Speciaal voor de lezers en relaties van *Stripschrift*, leden van de Marten Toonder Verzamelaars Club en Het Stripschap, en relaties van de Toonder Compagnie verschijnt er van ieder deel een **luxe editie in linnen band met foliedruk, voorzien van een unieke ex-libris.** Dit alles in een ***strikt gelimiteerde en genummerde oplage*** die wordt bepaald aan de hand van de voorbestellingen.

Hoe de luxe editie te bestellen?

- Maak vóór 1 september 2013 per deel €29,95 (geen verzendkosten!) over op ING-rekening 9347590 t.n.v. Uitgeverij Stripstift te Rotterdam
- Vermeld duidelijk op welk deel of op welke delen de betaling betrekking heeft
- Geen *Stripschrift*-abonnee en geen lid van Het Stripschap? Zorg dan dat het afleveradres duidelijk bij de betaling staat of mail het separaat naar ikwilkappie@stripstift.nl
- Uitgifte van de nummers geschiedt op volgorde van betaling
- Maximaal twee dezelfde delen per adres

LUXE EDITIE **€29,95** per deel

www.stripstift.nl

STRIPSCHRIFT COLOFON

JAARGANG 46 • NUMMER 3 (432) • AUGUSTUS 2013

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Rik Sanders

Medewerkers
Olav Beemer, Ruud Booms, Peter Breedveld, Stephanie Buijs, Marq van Broekhoven, Elsa Dijkstra, Daniel Fouss, Erik van der Hoeven, Frits Jonker, Just de Leeuwe, Michel van Merriënboer, Willem Naber, Bert Post, Rutger Raymakers, Dik Rondeltap, Joop Schreurs, Carolien Sikkenk, Rik Spanjers, Erwin Suvaal, Noël Ummels, Rudy Vrooman

Aan Stripschrift is in 2011 de P. Hans Frankfurther-prijs voor bijzondere verdiensten toegekend.

Omslag
Ana Mirallès

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
e redactie@stripschrift.nl
@Stripschrift
Stripschrift

Abonnementen
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.

Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €50,00
België €53,00
Other countries €67,00
IBAN NL07 INGB 0009 3475 90
SWIFT/BIC INGBNL2A
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripstift.nl

Druk
Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie Nederland

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
e uitgever@stripstift.nl
w www.stripstift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Distributie België
Pinceel, Leuven

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen €1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

catawiki

catawiki.nl
catawiki.be

Wekelijkse Stripveilingen

bieden vanaf €1

- Bieden vanaf **vrijdag**
- Kavels lopen op **maandag, woensdag en donderdag** af vanaf 20:00 uur
- Aanbod van **professionele en particuliere** aanbieders

catawiki.nl/stripveiling

's Werelds grootste catalogus & veilinghuis voor verzamelaars

200 JAAR NEDERLANDS BEELDVERHAAL

Strips

28 sep 2013 t/m 12 jan 2014

Kom dit najaar met het gezin naar Museum Meermanno en beleef de wereld van de strip.

De tentoonstelling STRIPS! is voor jong en oud en geeft de ontwikkeling van de Nederlandse strip weer, van de allereerste rond 1820 tot de nieuwste digitale vormen van strips. Ook is er veel aandacht voor het maken van strips - zowel de techniek als de kunst van het tekenen en het maken van een verhaallijn - komt apart aan de orde. Luister ook naar interviews met stripkenners en stripmakers, kijk in de minibioscoop naar tekenfilms, maak je eigen levende stripverhaal met je vrienden en familie en teken mee aan het langste stripverhaal van Nederland. Win mooie prijzen! En last but not least: geniet van de duizenden bijzondere strips en originele tekeningen.

Activiteiten: een **striptaxatiedag**, **stripboekenbal**, **workshops strips maken**, een **stripmarathon** en een **stripdag** in de kerstvakantie.

Blijf op de hoogte en kijk op meermanno.nl

De tentoonstelling wordt gemaakt in samenwerking met het NIBBI (Nederlands Instituut voor het Beeldverhaal en Boekillustratie).

Voor deze bijzondere tentoonstelling geldt een toeslag van € 2 op de toegangsprijs. Kinderen t/m 12 jaar hebben gratis toegang en betalen dus slechts € 2.

Museum Meermanno
Huis van het boek
Prinsessegracht 30,
Den Haag

Open:
di t/m zo
11.00-17.00 uur
(Op feestdagen gesloten)
www.meermanno.nl

museum meermanno huis van het boek

Alfred Mazure, Dick Bos,
Bijzondere collecties,
Universiteit van Amsterdam

HET KNALT IN MEERMANNO!

28 sep 2013 t/m 12 jan 2014

ontwerp & illustratie Walvis & Mosmans

Strips

200 JAAR NEDERLANDS BEELDVERHAAL

Museum Meermanno
Huis van het boek
Prinsessegracht 30, Den Haag